

Södertörns högskola | Institutionen för Samhällsvetenskaper
Kandidatuppsats 15 hp | Journalistik | Hötterminen 2013
Programmet för Journalistik och samhällsstudier

Kriget inom ramarna

– En studie om hur Libyenkriget framställts i
nyhetsmedierna DN, Rapport och Ekot.

Av: Mattias Mächs & Kajsa Nilsson
Handledare: Karin Stigbrand

Abstract

Detta är en kombinerad kvantitativ och kvalitativ studie om hur Libyenkriget framställts i tre svenska nyhetsmedier: DN, Rapport och Ekot. Dessa tre medier har valts för att ge en så heltäckande bild som möjligt av den svenska nyhetsrapporteringen kring kriget och de inblandade aktörerna under åren 2010, 2011 och 2012. I den kvantitativa delen har 171 analysenheter kodats och i den kvalitativa delen har 6 analysenheter närstuderats.

Studiens teoretiska utgångspunkter är gestaltningsteori (framing) samt indexing. Kodschemat som använts vid den kvantitativa undersökningen består av 14 variabler. För att identifiera tolkningsramar i det undersökta materialet har några variabler utvecklats utifrån Entmans samt Pan och Kosickis begreppsapparater för framinganalys. Andra variabler har inspirerats av tidigare studier om krig och journalistik samt utvecklats med syftet att belysa eventuella indexing-effekter. Den kvalitativa undersökningen har baserats på Lakoffs teorier om hur krig i medierna ofta tolkas utifrån metaforen ”kriget som en saga”, samt på Pan och Kosickis metoder för innehållsanalys.

Resultaten visar på att rebellernas och västerländska elitkällors problembeskrivning av konflikten beretts störst utrymme i rapporteringen. Khaddafi har under kriget skildrats som en grym diktator, civilbefolkningen som offer och rebellerna samt Nato som hjältar. Det svenska deltagandet i Natoinsatsen har skildrats på ett odelat positivt sätt i vårt analyserade urval. Bilden av Khaddafi har förändrats, från att vara mer neutral innan kriget till att bli mer ensidigt negativ under och efter kriget.

Nyckelord: Journalistik, Libyen, Libyenkriget, Khaddafi, arabiska våren, framing, gestaltning, indexing, krigsjournalistik, metaforer

ABSTRACT	2
1. INLEDNING	4
1.1 SYFTE.....	5
2. BAKGRUND.....	5
2.1 LIBYEN OCH MUAMMAR AL-KHADDAFI	5
2.2 KRIGET	8
2.2.1 Bakgrund	8
2.2.2 Natoinsatsen inleds.....	9
2.2.3 Sveriges deltagande i Natoinsatsen.....	10
2.2.3 Krigets avslutande skedde.....	11
3. TIDIGARE FORSKNING.....	12
3.1 GULFKRIGET	12
3.2 KOSOVOKONFLIKTEN.....	13
3.3 LIBYENKONFLIKTEN	14
3.4 PROPAGANDA.....	14
4. TEORI	15
4.1 INDEXING THEORY	16
4.2 KRIG OCH JOURNALISTIK.....	16
4.3 GESTALTNINGSTEORI (FRAMING)	17
5. FRÅGESTÄLLNING	20
6. METOD	21
6.1 METOD FÖR INNEHÅLLSANALYS.....	21
6.2 KVANTITATIV INNEHÅLLSANALYS	23
6.3 KVALITATIV INNEHÅLLSANALYS	24
6.3 GENOMFÖRANDE	24
6.3.1 Material.....	24
6.3.2 Urvalsprocess.....	25
6.3.3 Urvalsramar	26
6.3.4 Validitet och reliabilitet	27
7. RESULTAT OCH ANALYS.....	28
7.1 HUR SKILDRAS MUAMMAR KHADDAFI?	28
7.2 HUR SKILDRAS MOTSTÅNDRÖRELSENA?	31
7.3 HUR FRAMSTÄLLS NATOINTERVENTIONEN OCH SVERIGES DELTAGANDE I KRIGET?	34
7.4 VILKA TOLKNINGSRAMAR ÄR FRAMTRÄDANDE?.....	38
7.5 PÅ VEMS VILLKOR SKER RAPPORTERINGEN?	43
7.6 VILKEN ASPEKT AV KONFLIKTEN ÄR I FOKUS?	46
8. SLUTDISKUSSION	48
8.1 SLUTSATS.....	53
REFERENSER	55
APPENDIX.....	61

1. Inledning

I augusti lyckades vi med konststycket att med relativt kort förvarning få ned svensk media till basen. [...] Nerflugna från Stockholm anlände DN, SvD, Tv4 och SVT. Det var som att leda en skolklass på utflykt till ett tivoli. [...] Resultatet av medias besök hos oss blev över all förväntan. Det var två helsidor och dubbla uppslag i båda tidningarna och tv-bolagen sände om vår insats på bästa sändningstid i flera dagar. All rapportering från förbandet var odelat positiv och jag hoppas att allmänheten där hemma i Sverige fick en rättvisande bild av vårt bidrag till Operation Unified Protector. (Försvarsmakten 2012:11)

Orden är PR-officer Johan Brolins, och beskriver hans upplevelse av journalisternas besök på Nato:s flygbas Sigonella på Sicilien. Det var sensommar 2011 och den svenska insatsen i Libyen hade pågått sedan början av april. Ett historiskt beslut att skicka flygvapen till en krigszon hade tagits i riksdagen med bred majoritet. Nato hade bett Sverige om hjälp med att stoppa en diktators grymma övergrepp på sin befolkning, och för första gången sedan början av 60-talet skickades svenska stridsflygplan för att delta i en krigsoperation. Johan Brolins beskrivning av hur de nedresta journalisterna vallades runt som en skock skolbarn, vilka entusiastiskt svalde militärens berättelser, är skrämmande. En av journalistikens allra viktigaste funktioner i ett demokratiskt samhälle är att kritiskt granska makthavare, men i det här fallet tycks den svenska journalistkåren snarare ha fungerat som en förlängning av militärens PR-maskineri.

Som nyblivna journaliststudenter hösten 2011, fulla av visioner om journalistikens roll i samhället, reagerade vi på hur det komplexa kriget i Libyen tycktes målas upp på ett ensidigt sätt i svenska medier. Detta gjorde oss nyfikna på vilka särskilda processer som påverkar mediernas rapportering av ett krig, där det egna landet dessutom deltar. Vår nyfikenhet ledde två år senare till ett beslut om att ägna denna C-uppsats åt att försöka utreda hur Libyenkriget egentligen skildrats i Sverige. När vi gjorde vårt första besök på Kungliga biblioteket för att söka bakgrundsinformation till studien, kom vi av en slump över boken ur vilken citatet ovan är hämtat. Boken är skriven som en minnesgåva, för och av de som deltog i den förlängda svenska insatsen i Libyen. Vi tror knappast att den är tänkt att läsas av den journalistkår som lotsades runt på flygbasen den där sommaren, och kanske är det just av den anledningen som militären tillåter sig denna uppriktighet.

1.1 Syfte

Syftet med denna uppsats är att kartlägga hur den svenska nyhetsrapporteringen om kriget i Libyen sett ut. Detta med avseende på hur de olika inblandade aktörerna beskrivits, vilka roller de tilldelats, samt vilken övergripande berättelse om kriget som förmedlats. Syftet är även att utifrån detta dra slutsatser kring om någon särskild problembeskrivning främjats och vilken parts bild av kriget som denna stämmer bäst överens med. Denna studie avser ej att utreda vilken part som bär störst skuld för kriget, utan endast vems tolkning av konflikten som i första hand förmedlats i de svenska medierna.

För att bättre förstå den komplexa situation som ledde fram till störtandet och dödandet av Muammar Khaddafi i oktober 2011, krävs en grundläggande genomgång av landets historia och krigets förlopp. I följande kapitel presenteras därför en kronologisk sammanfattning av detta, med startpunkt i början av 1900-talet, och slut i det tillstånd landet befinner sig när uppsatsen skrivs (hösten 2013).

2. Bakgrund

2.1 Libyen och Muammar al-Khaddafi

Libyens historia som självständig stat är relativt kortvarig. När europeiska koloniserare under mitten av 1800-talet började stycka upp Nordafrika, bildades landet av hålrummet mellan de franska kolonierna och brittiska Egypten (Lund & Johannesson 2012:12). 1911 erövrades området av den italienska armén, som dock mötte hårt motstånd från befolkningen i form av ett gerillakrig som varade i flera årtionden (Sela 1999:494). Italien kom efter detta att styra över området fram till andra världskriget, då Libyen blev skådeplats för ett omfattande pansarslag mellan axelmakterna och de västallierade. De senare kom att ockupera landet efter segern i kriget. 1951 blev Libyen självständigt och *Konungariket Libyen* instiftades med kung Idris al-Sanussi som ledare. Landet var under den här tiden mycket fattigt, 90 procent av befolkningen var analfabeter och det fanns få möjligheter till utbildning. Statens största intäkter var hyresavgifter från amerikanska och brittiska militärbaser, samt försäljning av återvunnet metallskrot som lämnats kvar efter kriget (Lund 2010:4f). I slutet av 50-talet upptäcktes dock stora mängder olja och gas, vilket ledde till att ekonomin förbättrades avsevärt, men även till kraftiga politiska spänningar inom landet. Libyska nationalister kritiserade kungens konservativa, pro-västliga politik och även de framväxande klasskillnaderna i det nyrika landet (Sela 1999:496). Den 1 september 1969 avsattes kung Idris i en oblodig militärkupp utförd av en liten grupp arabnationalistiska officerare.

En av dessa var 27-åriga Muammar al-Khaddafi som snart blev utsedd till ledare för *Revolutionary Command Council*, den styrande makten i den nyutropade republiken (Sela 1999:496).

Under 1970-talet radikaliserade regimen både sin inrikes- och utrikespolitik. Khaddafis idéer kring folkstyre och arabisk socialism fick allt större inflytande när han 1975 släppte skriften *Gröna Boken*, som kom att bli landets statsideologi. Skriften kan sägas vara en blandning av utopisk anarkism, konservatism, radikal socialism och arabisk nationalism (Lund 2010:8, Sela 1999:497). I och med detta instiftades folkkommittéer som i teorin skulle ge makten åt folket, men i praktiken kom att fungera som kontrollorgan åt regimen (Sela 1999:497). Khaddafi kallade det nya styret för *djemahiria* (ungefär “mass-stat”, med åsyftan folkmakt). 1979 avsade sig Khaddafi officiellt sina politiska åtaganden, och beskrev att han var en “vanlig medborgare” – dock med titeln *revolutionens ledare* (Lund 2010:10).

Regimen använde en stor del av oljepengarna till att utveckla skolväsendet. Avgiftsfri och obligatorisk skolgång för barn mellan 6 och 15 år resulterade i att läskunnigheten ökade kraftigt, 2012 var den 95% för män och 82% för kvinnor (Lund & Johannesson 2012:7). Libyerna har även haft tillgång till gratis bostäder, högre utbildning, sjukvård, basvaror, tjänster med mera sedan 1970-talet, vilket har gett dem en hög levnadsstandard jämfört med boende i många andra afrikanska länder (Lund & Johannesson 2012:30). Dock har yttrandefriheten varit obefintlig; samhällssystemet har präglats av övervakning, angiveri och hårda straff mot politiska fångar. 1972 infördes dödsstraff mot att bilda politiska partier (Lund 2010:22). Libyen under Khaddafis styre har på grund av detta beräknats vara en av de hårdaste diktaturerna i världen (Lund & Johannesson 2012:11). Endast en svag opposition mot regimen existerade under 80-talet och framåt. Större delen av oppositionen befann sig i exil på grund av regimens hårda repressalier mot meningsmotståndare. De grupper som var mest framträdande i kritiken mot regimen (även de som hade störst folkligt stöd) var islamistiska rörelser, däribland *Muslimska brödraskapet* men även militanta extremistgrupper som *Islamistiska stridande gruppen i Libyen* (LIFG). Under mitten av 1990-talet beskrevs de väpnade islamistgrupperna som det största hotet mot Khaddafis regim (Sela 1999:498).

Regimens relationer till omvärlden och framför allt västländerna var under 70-, 80- och 90-talet kyliga. Khaddafi gjorde sig bland annat känd för att stödja motståndsrörelser och rebeller i Palestina, Filippinerna, Thailand, Tchad, Niger, Mali, Senegal, Sudan och Marocko, men även separatistorganisationer i Latinamerika, USA, Spanien (ETA) och Irland (IRA) (Sela 1999:499).

1979 placerade USA Libyen på en lista över länder som stödjer terrorism, detta bland annat efter att demonstranter tänt eld på Amerikanska ambassaden i Tripoli (Sela 1999:501, Lund 2010:13). Libyen beskylldes även för det så kallade *Lockerbieattentatet* 1988, då flight Pan Am 103 med 270 passagerare ombord sprängdes över den skotska staden Lockerbie (Crahan & Krieger 2001:506).

Under 1990-talet började regimen arbeta med att mjuka upp sina relationer till västvärlden. Efter år av politisk isolering och sanktioner (bland annat mot import av libysk olja) skickade Khaddafi nu fredssignaler till Europa och USA. Efter al-Qaidas attentat mot USA i september 2001, ställde sig Khaddafi officiellt på Bushadministrationens sida i "kriget mot terrorn". Den libyska säkerhetstjänsten samarbetade då med CIA, och som tack överlämnade USA och Storbritannien ett antal LIFG-ledare som befunnit sig på landsflykt (Lund & Johannesson 2012:22). 2003 hävde FN slutligen alla sanktioner mot Libyen efter att landet betalat ut skadestånd till anhöriga för Lockerbieattentatet (Lund 2010:15). Samma år meddelade även Khaddafi att regimen skulle förstöra den lilla mängd massförstörelsevapen som fanns i dess ägo. Året därefter hävde USA alla sanktioner och EU avskaffade även sitt vapenembargo mot landet. Perioden fram till 2011 präglades av ett skakigt samarbete mellan Khaddafiregimen och västländerna, framför allt rörande frågor kring olje- och gasexport, flyktingströmmar samt bekämpning av islamistiska terrorceller (Lund 2010:16). En av Khaddafis främsta samarbetspartners i Europa var Italiens premiärminister Silvio Berlusconi, med vem han ingick avtal om att stoppa båtflyktingar och skicka dem till läger i Libyen mot betalning (HRW 2009). Även EU samarbetade så sent som 2010 med Khaddafi för att stoppa flyktingströmmarna från Afrika till Europa; 60 miljoner euro utlovades då mot en stärkt gränskontroll med fler flyktingläger, patrullbåtar och helikoptrar. Kontrollen skulle utföras i samarbete med EU:s gränskontrollmyndighet Frontex, trots att Libyen inte undertecknat FN:s flyktingkonvention (Utrikesutskottet 2011/12:UU5).

2011 var den förväntade livslängden i Libyen för kvinnor 80 år och för män 75 år, vilket då var den högsta medellivslängden i Afrika (Landguiden 2013). Befolkningen var år 2010 6,5 miljoner (Lund & Johannesson 2012:5), till detta befann sig även 1,5 – 2,5 miljoner gästarbetare och migranter i landet omkring denna tidsperiod. Gästarbetarna var framför allt svarta afrikaner från länder söder om Sahara, vilka arbetade med tunga eller lågavlönade jobb (Lund & Johannesson 2012:29). Större delen av den libyska befolkningen är arabiska sunnimuslimer, till minoriteterna räknas berber, tuareger och tebuer (Lund & Johannesson 2012:5). Libyen är historiskt sett ett stamsamhälle där klan- och familjeband spelat roll för hur samhället har organiserats. Den största och mest inflytelserika stammen i Libyen heter Warfalla, till de näst största räknas Bani Walid,

Misrata, Zintan och Tarhuna – alla huvudsakligen koncentrerade till städerna med samma namn (Hernbäck & Johnson 2012:106). Hur stor roll klan- och stamtillhörighet har haft i landets utveckling, och framför allt i kriget samt efterspelet av kriget, är omdebatterat.

2.2 Kriget

2.2.1 Bakgrund

Den 15 februari utbröt de protester i Benghazi som skulle bli upprinnelsen till upproret mot Muammar Khaddafi och det libyska styret. Regimens gripande av advokaten och människorättsaktivisten Fathi Terbil var det som utlöste protesterna och två dagar senare, den 17 februari, spred de sig till flera städer (Hernbäck & Johnson 2012:236). Dagen hade sedan tidigare utlysts till en ”vredens dag”, efter inspiration från proteströrelserna i Egypten och Tunisien, och till minnet av den demonstration 2006, då tolv demonstranter dödades av säkerhetsstyrkor (HRW 2011a). Konflikten ska ha eskalerat i och med att säkerhetsstyrkor sköt ihjäl minst 24 personer under ”vredens dag”-protesterna i Benghazi och al-Bayda, enligt Human Rights Watch (Hökerberg 2011, The News International 2011). Dagen efter sköt dödströskeln i höjden då ytterligare protesterande skjutits ihjäl efter att tusentals demonstranter samlats i östra Libyens städer (HRW 2011b). Samtidigt hängde upprorsmän två poliser som deltagit i sammandrabbningarna (Xuequan 2011, Sydsvenskan 2011b) och uppgifter förekom om att protesterande bland annat attackerat militärbaser, en bank och en polisstation samt släppt ut fångar från ett fängelse (Tunander 2012:16, Black & Bowcott 2011). Vidare ska en islamistisk gruppering ha dödat fyra soldater då de genom att storma en vapendepå, redan den 16 februari, kom över en mängd vapen och sedermera även militära fordon (The Sydney Morning Herald 2011). På bara några dagar hade konflikten utvecklats till ett inbördeskrig.

Vissa arméförband i östra Libyen ställde sig snart på upprorets sida och tidigare civila demonstranter beväpnade sig genom att plundra arméns vapenförråd (Lund & Johannesson 2012:18). Redan den 21 februari tog rebellgrupper kontroll över Benghazi och snart även över resten av östra Libyen, medan protester i västra delen av landet, där regimen hade sitt starkaste fäste, snabbt slogs ner (Lund & Johannesson 2012:18). Där förekom framför allt demonstrationer till stöd för Khaddafi (Black & Bowcott 2011). I ett försök att återta städer i östra Libyen flög Khaddafi in ett hundratal soldater, som dock mötte hårt motstånd och efter strider i al-Bayda tillfångatogs och avrättades (Black & Bowcott 2011). Dessa soldater, liksom många andra i de regimtrogna styrkorna, var svarta och anklagades av rebellerna för att vara utländska legosoldater som Khaddafi tagit in från andra länder (Black & Bowcott 2011). Human Rights Watch gick

senare ut med att de inte funnit några bevis för att Khaddafi använde sig av legosoldater under kriget (Tunander 2012:23). Ryktet ledde dock under sommaren till övergrepp mot den svarta befolkningen i Libyen, utförda av olika rebellmiliser i landet. Exempelvis drevs hela den "svarta" staden Tawergas befolkning (över 30 000) på flykt, efter att de anklagats för att stödja Khaddafiregimen. Många svarta gästarbetare fängslades även, anklagade för att vara legosoldater (HRW 2011c). Dessa händelser har senare bekräftats av Human Rights Watch, Human Rights Investigation samt FN:s människorättskommitté (Thunander 2012:21).

Under våren flyttade rebellerna fram sina positioner ytterligare i och med att man lyckades ta kontroll över de i väst belägna städerna Misrata och Zawiya, och när justitieministern Mustafa Abdeljalil skickades till Benghazi för att förhandla bytte han istället sida till rebellerna (Hernbäck & Johnson 2012:327). Många av de olika rebellgrupperna samlades i och med detta i det gemensamma Nationella övergångsrådet, NTC, med Abdeljallil som ledare (Lund & Johannesson 2012:19). Rådet stärktes av tidiga erkännanden från flera länder, däribland Frankrike som den 10 mars, som första stat, erkände NTC som Libyens enda legitima regering (BBC News 2011). NTC valde den gamla monarkins flagga som sin symbol och tog på sig uppgiften att samordna de olika grupperna och städernas motstånd mot Khaddafiregimen (Hernbäck & Johnson 2012:327).

Regimstyrkorna var dock starkare än rebellerna, och i en motoffensiv i början av mars återerövrades ett antal städer och successivt närmade sig regimens militär oppositionsfästet Benghazi (Lund & Johannesson 2012:19, Hernbäck & Johnson 2012:329). Rebelledaren Abdeljallil uttryckte önskemål om att FN skulle upprätta en flygförbudszon över Libyen och den 17 mars röstades en sådan resolution igenom i FN:s säkerhetsråd efter att bland andra Ryssland och Kina lagt ner sina röster (Hernbäck & Johnson 2012:330). Förespråkare för ett ingripande hävdade att Khaddafi redan bombat och dödat civila, anlitat legosoldater och framför allt skulle komma att genomföra en massaker på invånarna i Benghazi om man inte införde en flygförbudszon och stoppade regimtruppernas avancemang (Tunander 2012:27ff). Frankrikes dåvarande president Nicolas Sarkozy var starkt pådrivande för en intervention, och tillsammans med den franske filosofen Bernard-Henri Lévy, som hade goda kontakter med NTC, övertygade han USA:s och Storbritanniens ledare samt Arabförbundet om det nödvändiga i interventionen (Hernbäck & Johnson 2012:330ff).

2.2.2 Natoinsatsen inleds

FN-resolutionen 1973 gav mandat att upprätta en flygförbudszon, skydda civila libyer med "alla nödvändiga medel" och intensifiera sanktioner mot landet. Insatsen bestod av en USA-ledd allians

med bland andra Frankrike, Storbritannien, Danmark, Norge, Qatar och Förenade Arabemiraten, och snart kom Nato att ta över befälet (Lindvall & Forsman 2012:14). Insatsländernas tolkning av FN-mandatet förändrades efterhand från att innebära skyddande av civila till att innebära aktivt stöd till rebellerna och motverkan av regimen. Specialförband sattes in som tränade rebellerna, hjälpte dem med underrättelseinformation samt att lokalisera mål på marken. Bland annat Frankrike bistod med detta, men skickade också vapen och annan utrustning till rebellerna i början av juni (Lindvall & Forsman 2012:15), och Qatar-förband visade sig i omfattande skala ha tränat, beväpnat, finansierat och i vissa fall stridit med rebeller (Black, 2011). Den 19 mars inleddes den första fasen av insatsen där den USA-ledda koalitionen lyckades stoppa regimstyrkornas framryckning mot Benghazi och upprätta en flygförbudszon genom att angripa libyska stridsflygplan och flygbaser (Lindvall & Forsman 2012:16). Detta gav rebellerna i östra Libyen möjlighet att bygga upp sin organisation och sitt försvar (Lindvall & Forsman 2012:42). Då Nato tog över befälet den 27 mars och *Operation Unified Protector* inleddes intensifierades den internationella militära insatsen (Lindvall & Forsman 2012:37ff). Ungefär hälften av Natos attacker skedde till en början mot fasta mål på marken – byggnader, ammunitionslager, ledningscentraler – men från och med i juni ökade andelen bombningar av rörliga mål, det vill säga exempelvis militära fordon (Lindvall & Forsman 2012:39).

Under en längre period efter Nato-insatsens intensifiering uppstod en låsning i konflikten där varken rebellerna eller regimen vann betydande mark. Då Natobombningarna började ge resultat mattades Khaddafis inledande överläge av och successivt förbättrades läget för rebellerna (Hernbäck & Johnson 2012:333). Ett avgörande skede i kriget inleddes då Nato gick från att framförallt fokusera på att hindra regimen mot civila till att aktivt börja slå ut den libyska arméns ledningsförmåga. Den 14 juli hade NTC och Nato ett möte – strax efter att USA erkänt rebellrådet som legitim regering – vilket kan ses som uttryck för att Nato från och med då tog tydlig ställning för rebellerna (Lindvall & Forsman 2012:17).

2.2.3 Sveriges deltagande i Natoinsatsen

Den 28 mars skickade Nato en officiell förfrågan till Sverige om deltagande i insatsen i Libyen. Regeringen lade fram en proposition om att skicka åtta svenska Jas-plan, som dock enbart skulle delta i spaningsuppdrag med syfte att upprätthålla flygförbudszone. Propositionen röstades igenom i riksdagen den 1 april med brett politiskt stöd (240 ja, 18 nej); Sverigedemokraterna röstade som enda partigrupp nej och en miljöpartist samt fyra vänsterpartister lade ner sina röster (Sydsvenskan 2011a). Den första delen av den svenska insatsen, FL01, sträckte sig från den 1 april till den 3 juli. Gripenpiloternas uppgift var signalspaning och man fick endast mandat att attackera

mål om det var nödvändigt i självförsvar. Insatsen skulle få pågå i max tre månader (Utrikesdepartementet 2011a), men när denna tid förflutit beslutade riksdagen den 17 juni om en förlängning av uppdraget. I den förlängda insatsen, FL02, minskades antalet Gripenplan till fem, men samtidigt tillfördes en enhet som skulle syssla med så kallade informationsoperationer (Utrikesdepartementet 2011b) – vilket konkret innebar att tio svenskar deltog i arbetet med att “påverka utvecklingen i Libyen med hjälp av [...] flygblad, affischer samt radio- och TV-program” (Försvarsmakten 2012:55a). Ett av budskapen som sändes via radio lød: “Lägg ner dina vapen och vägra lyd order från din nuvarande illegitima regering. Varje fiendlighet mot koalitionsstyrkor kommer att mötas med dödligt våld” (Lönegård 2012). I september förlängdes insatsen med ytterligare en månad och sammanlagt pågick den i sju månader (Försvarsmakten 2013). Sverige stod för 37% av det spaningsmaterial som Nato grundade sina beslut på (Försvarsmakten 2012:69). Enligt insatsens PR-officer Johan Brolin hade Gripenpiloterna “fritt att fota alla typer av mål” (Försvarsmakten 2012:81). Det innebar att svenskarna även levererade spaningsunderlag som låg till grund för “markmålsbekämpning”, vilket betyder att detta “med säkerhet medfört att människor [...] från Gaddafi-styrkorna har dött”, enligt Johan Brolin (Försvarsmakten 2012:93). Insatsen i Libyen var den första där svenskt stridsflyg deltog i en internationell operation sedan 1961-63 i Kongo (SvD 2011).

2.2.3 Krigets avslutande skedde

I juni kunde oppositionen inleda en offensiv västerut och regimstyrkorna tvingades till reträtt (Lindvall & Forsman 2012:43). Med hjälp av de upptrappade Natoattackerna och den ökade samordningen mellan den internationella alliansen och rebellgrupperna kunde rebelloffensiven avancera allt snabbare. I slutet av augusti gick rebellerna in i huvudstaden Tripoli och den 23 augusti intog de Khaddafi-regimens högkvarter i staden, Bab al-Aziziya, som övergivits av ledaren och hans familj. Därmed återstod endast de regimtrogna städerna Sirt och Bani Walid, vilka slutligen i oktober, efter mycket hårt motstånd från de Khaddafitrogna styrkorna, kunde erövrats (Hernbäck & Johnson 2012:336ff).

Muammar Khaddafi själv hade uppehållit sig i sin hemstad Sirt sedan Tripoli föll, och efter att Sirt intagits den 20 oktober anföll rebeller och Natoflyg en flyende konvoj som visade sig vara Khaddafis. Han lämnade sin bil innan konvojen förstördes av bomberna, men hittades snart av rebellerna och drogs fram från det dräneringsrör där han gömt sig. På en sedermera välspriidd mobilfilm syns det brutala gripandet där rebellerna misshandlar honom till döds (Hernbäck & Johnson 2012:340ff). Senare, i september, greps Khaddafis son Saif al-Islam som haft en betydande roll i sin fars regering och som överbefälhavare för en del av militären. Han var, liksom

fadern, efterlyst av Haagdomstolen för att ha beordrat attacker på civila (Hernbäck & Johnson 2012:344). Efter Khaddafiregimens fall har landet varit fortsatt instabilt. Den nya regeringen har 2013 fortfarande inte lyckats kontrollera de många väpnade milisgrupperna som styr över kvarter, byar och städer i landet. Då regimen inte har någon fungerande militär- eller polismakt, har många fallit offer för våldet mellan rivaliserande miliser och klaner (Lund & Johannesson 2012:20). När denna uppsats skrivs (hösten 2013) befinner sig Libyen i ett tillstånd som i det närmaste kan beskrivas som anarki (Markey 2013).

3. Tidigare forskning

3.1 Gulfkriget

För att få bättre förståelse för hur medierapporteringen kan påverkas under ett krig som det i Libyen, är det relevant att jämföra med hur nyhetsbevakningen av andra moderna krig sett ut. Håkan Hvitfelt och Karin Mattsons studie *Gulfkriget – ett mediedrama i två akter* från 1992 är intressant ur detta perspektiv. Studien tillämpar, liksom denna C-uppsats, både en kvalitativ och en kvantitativ ansats i undersökningen. Huvudfrågeställningen gäller vilken bild som svenska medier förmedlade av kriget mellan Irak och USA med allierade. Forskarna utgår bland annat från teorier om “medievriddningen” av verkligheten, medielogik i krigsrapportering samt teorier om språkliga grepp som metaforer och konnotationsrika ord. I den kvantitativa delen av undersökningen tittar forskarna bland annat på vilka “aspekter” (ungefär: vinklingar, ämnen) av kriget som dominerat nyhetsbevakningen. Empirin visar att nationers reaktioner och kommentarer bereddes större utrymme än själva krigshändelserna (Hvitfelt & Mattson 1992:75). Vidare tittar Hvitfelt och Mattsson på personifieringen av kriget. Nationella ledare får oftast personifiera krigets olika sidor och hur dessa personer framställs kan bli avgörande för vilken bild som förmedlas av kriget. Studien pekar på att Iraks Saddam Hussein genomgående konstruerades som den onde galningen och fick en tydlig bovroll i mediedramatiseringen av Gulfkriget. Kriget gavs formen av en saga, en kamp mellan ont och gott (Hvitfelt & Mattson 1992:177). Mot bakgrund av detta är det intressant att i denna studie undersöka hur Muammar Khaddafi, den libyska regimen och dess militär framställdes – i jämförelse med oppositionella och internationella aktörer.

I den kvalitativa delen gör Hvitfeldt och Mattsson en rent tolkande undersökning av hur journalisterna arbetar med språk och bilder. De finner bland annat att de allierades krigsföring ofta framställdes som klinisk och högteknologisk genom användandet av språkliga eufemismer som exempelvis “kirurgiska precisionsvapen”. Detta “kalla och abstrakta” språkbruk användes

genomgående i rapporteringen, vilket skymde krigets verkliga effekter (Hvitfelt & Mattson 1992:178). Utifrån detta är det intressant att undersöka hur Nato-bombningarna i Libyen framställdes.

3.2 Kosovokonflikten

I *Kosovokonflikten, medierna och medlidandet* (2002) gör Nohrstedt, Höijer och Ottosen bland annat en innehållsanalys av vilken bild brittiska, norska och svenska nyhetstidningar förmedlar av Kosovokonflikten och Nato-interventionen 1999. Resultaten visar att Nato med hjälp av propaganda i stora drag lyckades påverka mediebildens. Framför allt när det gäller porträtteringen av den serbiska ledaren Slobadan Milosevic som huvudansvarig för konflikten och kosovoalbanerna som så kallade "värdiga offer". Natos framställning av Milosevic som kompromisslös under fredsförhandlingarna i Rambouillet spreds till en början okritiskt i medierna. När det senare framkom att fredsavtalet riggats så att Milosevic omöjligt kunde ha skrivit under det var bilden av honom som fredsfjende redan förhärskande. Mediebildens av ledaren hade innan denna konflikt varit mer mångtydig och inte enbart negativ, men genom att förstärka fiendebilden av honom lyckades Nato frammana stöd för sin bombinsats (Nohrstedt, Höijer & Ottosen 2002:122). Detta kan möjligen jämföras med hur Khaddafis föresvävande "folkmord" på invånarna i det rebellkontrollerade Benghazi framkallade en FN-resolution och ett påföljande Natoingripande. Det är därför av intresse att undersöka hur Khaddafi skildrats och om denna skildring förändrats innan, under och efter konflikten. Vidare pekar studien på att medierapporteringen i betydligt mindre utsträckning berörde våldet från den kosovoalbanska sidan och gerillan UCK, vilket sammanföll med den övergripande gestaltningen av konflikten som en kamp mellan skurken Milosevic och de "värdiga" kosovoalbanska offren (Nohrstedt, Höijer & Ottosen 2002:136). Går det att se liknande tendenser i rapporteringen kring de libyska rebellgrupperna?

Studien visar att Natopropagandans offer- och fiendebild blev beständig i mediebildens. Dock eroderades Natos bild av bombningarna som "kliniska", "kirurgiska ingrepp" då medierna kunde rapportera om civila offer på båda sidorna. På denna punkt förmedlades alltså en mer nyanserad bild av Kosovokriget än av Gulfkriget. Vidare skilde sig rapporteringen i de tre studerade ländernas medier på en intressant punkt. Respektive lands politiska hållning till konflikten och Nato-operationen påverkade ländernas mediebilder – i Sverige, som var minst positivt till en militär lösning av de tre länderna, var medierapporteringen mer kritisk till bombinsatsen. Till skillnad från i Natomedlemsländerna Norge och Storbritannien (Nohrstedt, Höijer & Ottosen

2002:125). Detta är i linje med Hallins modell och den så kallade "indexing"-teorin (se teoridel), och för denna studie intressant då Sverige deltog i Natoinsatsen i Libyen.

3.3 Libyenkonflikten

Tyvärr finns ingen omfattande studie som går igenom svenska mediers rapportering om kriget i Libyen, men vi har funnit en svensk C-uppsats som kvantitativt undersöker hur konflikten framställts i New York Times och Dagens Nyheter. Uppsatsförfattarna kommer fram till att rapporteringen präglats av ensidighet eftersom rebellerna genomgående skildrats i positiv dager och Khaddafi och hans regim negativt. Konflikten har polariserats och framställts som en kamp mellan gott och ont. Mönstret återfinns i båda tidningarna men har varit särskilt framträdande i DN:s rapportering, enligt författarna (Magnusson & Ottosson 2011:59). Resultatet är intressant, men slutsatserna inte nödvändigtvis representativa för ett bredare svenskt medielandskap. Denna studie, som undersöker fler medier, kan därför förhoppningsvis bidra med vidare kunskap på området.

Det finns tre norska studier, på högre nivå än ovanstående, som berör norska mediers täckning av konflikten och Nato-insatsen i Libyen, med utgångspunkt i att norska militären deltog. Ottosen, Slaatta & Öfsti (2013) drar i en vetenskaplig artikel slutsatsen att norska tidningar i stort uteslutit kritiska röster om kriget från rapporteringen, att de baserat sina artiklar på en övervikt av källor från militären och den politiska eliten (i huvudsak positiva till kriget) samt ej kritisk utvärderat huruvida FN-resolutionen kom att efterlevas eller inte (Ottosen, Slaatta & Öfsti 2013:12).

Liknande slutsatser dras i en masteruppsats som undersöker fyra norska tidningar med kvantitativ innehållsanalys. Officiella källor dominerade rapporteringen och överlag speglade tidningarna enbart den snäva åsiktsram som återfanns hos den politiska eliten. Författarens teoretiska utgångspunkt är bland annat indexing, och denna teori finner stöd i undersökningen (Fritzen 2013:73f).

Vidare finns en norsk kvalitativ intervjustudie som finner att rebellerna genom ett omfattande och strukturerat propagandaarbete lyckades väcka stöd för sin sak internationellt via mediebilderna (Bakke Foss 2012:68-69). Detta är inte föremål för denna studies direkta fokus, men intressant att notera är att krigspropagandan förefaller ha varit minst lika viktig för mediebilderna som vid tidigare nämnda krig.

3.4 Propaganda

Propaganda is the deliberate, systematic attempt to shape perceptions, manipulate cognitions, and direct behavior to achieve a response that furthers the desired intent of the propagandist. (Jowett & O'Donnell 2012:7)

Jowett & O'Donnell beskriver hur propaganda tar sig många olika uttryck. "Vit" propaganda är den mildare formen där en korrekt identifierad källa sprider information som är hyfsat sanningsenlig. Dock presenteras informationen som mer pålitlig/trovärdig än annan information, för att bygga upp en långsiktig tilltro hos publiken till vissa idéer, organisationer eller makthavare. "Svart" propaganda, däremot, bygger på rena lögner, bevisfabrikation och dolda källor – sådan propaganda som ofta associeras med Hitler-Tyskland. Mellan dessa former finns "grå" propaganda, där den riktiga källan ofta är dold och informationen antingen korrekt, tillrättalagd eller falsk. Exempel är organisationer som producerar fördelaktiga videonyhetsklipp som ibland används av redaktioner utan att källan anges, eller en öppen källa som presenterar förvrängd statistik som passar källans syfte (Jowett & O'Donnell 2012:17ff).

Massmedier är idag centrala kanaler för krigförande parter att föra ut sin propaganda i, eftersom dessa medier når ut till i princip hela allmänheten och generellt ses som trovärdiga (McQuail 2010:531). Fria medier i demokratiska länder riskerar relativt enkelt att under krig utvecklas till propagandaorgan liknande direkt kontrollerade medier i diktaturer (McQuail 2010:532). Den kaotiska situationen på krigsskådeplatsen och bristen på tillförlitlig information, i kombination med behovet av ständiga mediala uppdateringar, innebär ofta stora brister i rapporteringen. På grund av svårigheter för utsända journalister att arbeta under krig, tvingas ofta medierna använda sig av obekräftad information från krigförande parter. Resultatet blir att en stor del av nyhetsförmedlingen om krig utgörs av rena spekulationer och i vissa fall felaktigheter (Hvitfelt & Mattson 1992:51). Mediebilden av ett krig ger ofta slagsida åt någon part. Det kan ske genom att särskilda händelser uppmärksammas mer än andra, vilket gynnar någon sida. Stridande parter utnyttjar ofta detta genom att iscensätta händelser i krig som uppmärksammas av medierna och därmed fungerar som effektiv propaganda (Hvitfelt & Mattson 1992:49). Den här studien kommer inte att undersöka spridningen av propaganda under Libyenkriget, men genom att ge en bild av vilka källor och perspektiv som dominerat kan resultatet relateras till vetenskapen om propagandans roll i krig.

4. Teori

I följande kapitel ges en genomgång av övergripande teorier kring krig och journalistik som denna studie grundas i. Dessutom presenteras en allmän teori om processerna som styr hur vissa problembeskrivningar och förklaringsmodeller tenderar att dominera medieframställningen av nyhetshändelser, i synnerhet under krig.

4.1 Indexing theory

Ett nyckelverk inom forskningen kring medier och krig är Daniel Hallins studie *The Uncensored War: The Media and Vietnam* från 1986, där han undersöker den amerikanska medierapporteringen av Vietnamkriget. Han formulerar en teori om att medieinnehållet tenderar att följa den representation av åsikter som återfinns hos den politiska eliten – om konsensus bland denna elit är stark blir medierapporteringen tämligen ensidig. Först när enigheten i den politiska diskussionen bröts upp och tidigare marginaliserad kritik blev legitim bland eliten förändrades alltså mediebilderna (Tumber 2009:289). Som visats i genomgången av tidigare forskning har denna teori funnit stöd även i senare krig. Teorin har vidare belagts genom bland annat komparativa studier av medierapporteringen i länder med olika nationella intressen och perspektiv på en konflikt. De nationella mediebilderna skiljer sig åt eftersom de tenderar att baseras på inhemska elitkällor samt spegla regeringens syn (McQuail 2010:322).

En liknande teori om förhållandet mellan stats- och regeringsmakt och medierna har formulerats av Lance Bennett. Den kallas "indexing theory" och pekar på att journalister vanligtvis begränsar sin kritiskt granskande roll till att "indexera" de perspektiv (eller "tolkningsramar", se nedan om framing) som återfinns hos den politiska eliten och andra etablerade aktörer eller institutioner. Journalistiken ger så sken av att vara oberoende och opartisk, trots att avvikande ståndpunkter inte finns representerade (McQuail 2010:242f). Med tanke på den svenska politiska enigheten kring Sveriges deltagande i Natoingripandet (Sydsvenskan 2011a) är undersökningen av hur denna intervention skildrats särskilt intressant.

4.2 Krig och journalistik

Regeringar och militärledningar har av Vietnamkriget dragit slutsatsen att den okontrollerade medierapporteringen var en starkt bidragande orsak till att USA förlorade kriget. I efterföljande krig har därför olika strategier som syftar till att kontrollera mediebilderna prövats och finlipats (Tumber 2009:390). Denna metod kallas i USA för "perception management" och går ut på att säkra en kontinuerlig ström av positiv medierapportering, som samtidigt *framstår som* fri och oberoende (Tumber 2009:392). En av de senaste årens mest omtalade sådana strategier är att journalister "bäddas in" med militären. Medier erbjuds att följa med soldater till utvalda krigsskådeplatser och får möjlighet att leverera nära ögonvittnesskildringar till sin publik, i skydd av militären. Men samtidigt får militären kontroll över vilka delar av kriget dessa journalister får se och åstadkommer en beroendeställning för journalisterna, som sannolikt leder till att de upplever en starkare identifikation med militärens situation och mål. Under sådana förhållanden blir det svårare att uppnå opartiskhet och saklighet (Tumber 2009:393). Mot bakgrund av detta är

det intressant att studera om svenska mediers Libyenrapportering baserats på en övervikt av ögonvittnesskildringar från någon stridande parts front, och om detta i så fall tycks ha färgat rapporteringen.

Vid upprinnelsen till ett krig tenderar ofta mediernas rapportering att utmåla militära lösningar i mer fördelaktig dager än diplomatiska. Detta beror främst på medielogikens fokus på officiella elitkällor – vilka oftare är positiva till krig. Regeringars krigspropaganda och mediernas gestaltning av en konflikt inför ett krig tenderar därför att likna varandra (Carruthers 2000:52). Denna studie kommer undersöka om rapportering baserad på elit- eller militärkällor ger någon särskild snedvridning. Vidare menar Carruthers att trenden under 1900-talet gick mot allt mindre täckning av mänskligt lidande och död i krig. Då allt mer högteknologiska vapen utvecklats och används av militärer har man haft intresse av att dölja de förödande effekter som vapnen orsakar. Mänskliga kroppar har fått en mer undanskymd roll i rapporteringen (Carruthers 2000:277).

För att undersöka om de tendenser Hallin, Bennett och Carruthers betonat i krigsjournalistiken finns närvarande i rapporteringen om Libyenkriget, kommer denna studie vidare att grundas i den teori som kallas "framing" inom medieforskningen.

4.3 Gestaltningsteori (Framing)

Gestaltningsteori (eller framing, på engelska) är en relativt ung teoribildning. Med rötter i bland annat socialkonstruktivismen, undersöker gestaltningsteorin det avancerade samspelet mellan journalister, elitkällor, medieorganisationer, makt, normer, praktiker, kulturer och ideologier (Shehata 2012:327). Gestaltningsteorin centreras kring begreppet tolkningsramar (news frames). Denna studie kommer att utgå ifrån Entman, Matthes och Pellicanos definition av vad tolkningsramar *är* och framför allt vad de *gör*:

A frame repeatedly invokes the same objects and traits, using identical or synonymous words and symbols in a series of similar communications that are concentrated in time. These frames function to promote an interpretation of a problematic situation or actor and (implicit or explicit) support of a desirable response, often along with a moral judgement that provides an emotional charge. (Entman, Matthes & Pellicano 2009:177)

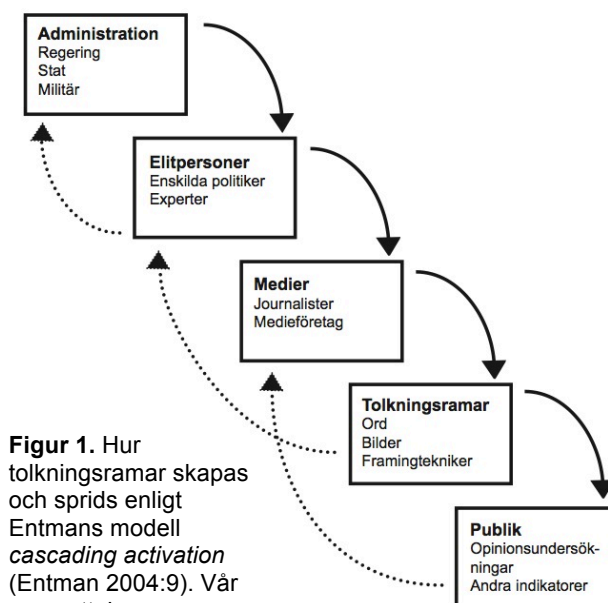
Med andra ord är inramning (framing) inom journalistiken ett visst sätt att tala om och vinkla en händelse. Framingen främjar särskilda problembeskrivningar och pekar ut orsaken till dessa i form av specifika skeenden eller aktörer. Läsaren erbjuds även implicit eller explicit tolkningar samt lösningar. Tolkningsramar är ofta emotionellt och moraliskt laddade, samt centrerade kring

återkommande begrepp, beskrivningar, aktörer, symboler och/eller metaforer. Samma händelse kan med olika tolkningsramar ges helt olika innebörd. Att ha makt över vilka tolkningsramar som dominerar medierna innebär därför makt över på vilket sätt publiken uppfattar omvärlden (Shehata 2012:328).

Forskare som arbetar med gestaltningsteori brukar betona att tolkningsramarna kan delas in i två olika skikt, som är aktiva på olika plan i samhället (Entman 2004:6f, Shehata 2012:328, Pan & Kosicki 1993:57). *Kommunikationsgestaltningar* är de nätverk av förståelse som förmedlas genom den politiska diskursen samt mediernas nyhetsdiskurs, det vill säga de konkreta tolkningsramar som syns i text, bild och offentlig debatt. *Individgestaltningar* är de personliga kognitionscheman som organiserar hur vi förhåller oss till vår omvärld. Det är alltså våra individuella normer, värderingar och synsätt. När man talar om *framingeffekter* menas det att kommunikationsgestaltningarna “smittat av sig” på individgestaltningarna, alltså påverkat publikens attityder och åsikter (Shehata 2012:328). Den här studien kommer dock inte gå in på framingeffekter eller individgestaltningar, utan endast undersöka de kommunikationsgestaltningar som går att skönja i nyhetsrapporteringen. Dock är det av central vikt att förstå hur tolkningsramarna kan påverka publiken för att kunna förhålla sig kritiskt till ensidiga eller förenklande hegemoniska tolkningsramar i medierna.

Pan och Kosicki beskriver hur tolkningsramar rent praktiskt kan ses i fyra olika dimensioner av nyheten. Dessa är den *syntaktiska strukturen*, *skriptstrukturen*, *den retoriska strukturen* samt *den tematiska strukturen* (Pan & Kosicki 1993:59). Denna studie kommer att grundas i de tre första dimensionerna, vilka presenteras i

metoddelen. I boken “Projections of Power” (2004) går Robert Entman djupare in på vad tolkningsramar är, vad de gör och vilken relation de har till elitpersoner eller andra källor med mycket makt. Han presenterar här en modell kallad *cascading activation* för att belysa hur tolkningsramar skapas och sprids i ett nedåtgående flöde. Enligt Entman är flödet stratifierat, och

idéerna, känslorna och betoningarna sprids “kaskadvis” nedåt i något som kan liknas vid ett vattenfall, där den politiska administrationen befinner sig i toppen och publiken längst ner (Entman 2004:9). Med denna modell ämnar Entman påvisa hur olika aktörer har olika mycket makt att påverka vilka idéer och tolkningar som sprids via medierna till befolkningen (se figur 1).

Det är via journalisterna som de egentliga tolkningsramarna skapas, från att de från början existerat i form av retorik, betoningar, emotioner och så vidare hos elitpersoner som politiker eller expertkällor. Att vissa elitpersoner har makt att påverka vilka tolkningsramar som dominerar nyheterna betyder inte att dessa ramar får stå oemotsagda. Enligt Entman finns det ofta flera konkurrerande tolkningsramar inom en mediefär, så kallade “kontraramar”. Entman menar att dessa kontraramar är nödvändiga för att journalistiken ska leva upp till pressetiska och demokratiska ideal, då en mediebevakning helt utan kontraramar snarare fungerar som ett propagandainstrument åt makteliten (Entman 2004:17). Detta går att jämföra med den forskning om krigsjournalistik och propaganda som presenterats under “tidigare forskning”, samt “indexing theory”.

Vilken tolkningsram som får störst spridning avgörs också av hur väl den överensstämmer med vår kulturella förståelse. Ett exempel på detta är hur attackerna mot World Trade Center 2001 beskrevs i västerländska medier. Det var tydligt att medierna dominerades av en tolkningsram som beskrev flygplanskaparna enbart som onda terrorister. Tolkningsramar som står i samklang med vår kulturella kontext får alltså lättare spridning och kan med tiden helt komma att dominera medierna. Enligt Entman blir det i det läget nästan omöjligt att som journalist presentera en motbild till denna tolkningsram. Kontraramen skulle då bryta för kraftigt mot redan etablerade emotionellt och moraliskt laddade förståelsescheman. Dessutom uppslukas lätt andra, icke-relaterade händelser i den förhärskande tolkningsramen (Entman 2004:14ff).

1980 skrev lingvisten George Lakoff och filosofen Mark Johnson boken *Metaphores we live by*. Studien undersöker vilken makt kulturellt bundna metaforer har för att forma hur vi uppfattar verkligheten. Lakoff har senare kommit att använda sina teorier kring metaforernas makt för att analysera retoriken som används av politiker/medier i krigssituationer. I början av 1990-talet studerade Lakoff hur krisen vid Persiska viken framställdes, och fann då att de metaforer som användes för att förklara skeendena tycktes fastställa att ett krig mot Irak var oundvikligt. I texten “Metaphor and War: The Metaphor System Used to Justify War in the Gulf” (Lakoff 1991) beskriver han bland annat hur metaforen “Kriget som en saga” var särskilt framträdande i retoriken. Metaforen anspelar på att det finns en god makt och en ond makt, samt oskyldiga,

passiva offer som behöver räddas. Denna metafor kan härledas till traditionella sagonarrativ som ständigt återkommer inom den västerländska kulturen. Den goda makten, "hjälten", är rättfärdig, moralisk och rationell medan den onda makten, "fienden", är lömsk, omoralisk och emotionell (Lakoff 1991). Genom att använda denna metafor rättfärdigas moraliskt ett krig mot "fienden", menar Lakoff.

Sammanfattningsvis kan nyheternas narrativa och retoriska strukturer analyseras som övergripande inramningstekniker, som dessutom tenderar tillspetsas under krig och konflikter. När information är en bristvara och varje part försöker framhäva sin problembeskrivning av en komplex situation, riskerar medierna att fungera som propagandainstrument åt någon part. Enligt indexing-teorin tenderar dessutom den politiska och militära elitens tolkningsram dominera mediebilderna av ett krig. Därför finner vi det relevant att kombinera denna teori med framingteorin, då de båda belyser olika aspekter och nivåer av samma fenomen. Detta är vår huvudsakliga teoretiska utgångspunkt. För att ytterligare belysa det komplexa samspelet mellan journalister, källor och stridande parter, kommer vi även att utgå ifrån de presenterade teorierna om inbäddning, tillspetsning samt vilka aspekter av ett krig som lyfts fram. Med utgångspunkt i de presenterade teorierna, har vi formulerat nedanstående frågeställningar.

5. Frågeställning

– Vilken bild av Libyenkonflikten och de inblandade aktörerna förmedlades under 2010, 2011 och 2012 av de svenska nyhetsmedierna DN, Rapport och Ekot?

Denna övergripande frågeställning har brutits ned i sex olika delfrågor, som tillsammans syftar till att ge en helhetlig bild av hur Libyenkonflikten framställts under kriget (2011), samt innan (2010) och efter (2012).

1. Hur beskrivs Muammar Khaddafi?

Benämns han som ledare, diktator, general eller president? Vilka egenskaper ges han? Har mediebilderna av Khaddafi förändrats innan, under och efter kriget?

2. Hur beskrivs oppositionsgrupperna?

Benämns de som rebeller, islamister, revolutionärer eller beväpnade miliser? Beskrivs grupperna som samlade eller splittrade, starka eller svaga? Hur framstår den civila befolkningens relation till motståndet?

3. Hur framställs Natointerventionen och Sveriges deltagande i kriget?

Beskrivs den internationella insatsen i huvudsak som positiv, nödvändig men med vissa konsekvenser eller negativ? Kan journalisternas prioriterade källor påverka hur den internationella insatsen framställs?

4. Vilka tolkningsramar är framträdande?

Främjas några särskilda problembeskrivningar, tolkningar och lösningar och förändras dessa över tid? Vilken roll tillskrivs de olika aktörerna i mediedramatiseringen av kriget? Kan skillnader i gestaltningen av konflikten skönjas utifrån vilken källa som prioriteras?

5. På vems villkor sker rapporteringen?

Vilka källor får komma till tals? Vilken part i konflikten får mest utrymme? Är journalisterna främst "inbäddade" med rebellstyrkor eller Khaddafis regimstyrkor? Hur ofta rapporterar de från platser där civilbefolkning uppehåller sig, eller hemifrån Sverige eller något annat västland?

6. Vilken aspekt av konflikten är i fokus?

Vilken nivå av konflikten är det som beskrivs? Det konkreta kriget, nationers reaktioner och kommentarer eller kanske militär teknik och strategi? Framträder krigets "verkliga ansikte" eller är spelet runt omkring viktigare i mediebilderna?

6. Metod

Studien är baserad på en kvantitativ undersökning av 171 analysenheter, samt en mindre kvalitativ närstudie av 6 analysenheter. Den kvantitativa delen syftar till att ge en helhetsbild över nyhetsrapporteringen i form av mätbara resultat som presenteras i diagram och tabeller, samt analyser av dessa. Den kvalitativa delen undersöker de övergripande tendenser vi upptäckt i den kvantitativa undersökningen på ett mer djupgående plan, och tar upp konkreta exempel från aktuell nyhetsrapportering. Vi har valt att kombinera dessa två metoder, dels för att uppsatsen ska bli mer läsvärd och dels för att vi tror att resultaten kompletterar varandra och tillsammans ger en klarare grund för slutsatser. I följande kapitel preciseras närmare de metodologiska tillvägagångssätt studien grundas i.

6.1 Metod för innehållsanalys

De praktiska tillvägagångssätten för att utläsa tolkningsramar, kvalitativt och kvantitativt, utgår i denna studie från Pan och Kosickis samt Entmans metoder. Pan och Kosicki menar att innehållet kan belysas på fyra olika nivåer för att tydliggöra hur inramandet av händelsen gått till. Tre av

dessa är den *syntaktiska strukturen*, *skriptstrukturen* samt den *retoriska strukturen*. Den fjärde strukturen (*tematisk struktur*) kommer ej att behandlas i denna uppsats, då denna dimension undersöker hur olika utsagor och händelseförlopp knyts samman till ett övergripande tema. Vi kommer istället undersöka denna mer övergripande problemformulering med hjälp av Entmans metod, som beskrivs i det sista stycket nedan.

När Pan och Kosicki beskriver den *syntaktiska strukturen* syftar de på det särskilda sätt en nyhet är arrangerad. Inom nyhetsdiskursen är en typisk struktur på denna nivå den så kallade "inverterade pyramiden", som organiserar nyheten på så sätt att det viktigaste hamnar högst upp/först och det minst viktiga längst ned/sist. Enligt denna modell är rubriken det viktigaste elementet för att aktivera vissa koncept i huvudet på läsaren, med andra ord den mest verkningsfulla framingtekniken på denna nivå (Pan & Kosicki 1993:60). Med *skriptstruktur* menas hur nyhetsartiklar eller -inslag ofta följer en speciell narrativ struktur, som målar upp händelserna i form av en historia inte helt olik de som förekommer i sagoböcker eller skönlitterära verk. I sin enklaste form kan detta ses i sättet nyheten centreras kring att svara på frågorna: Vem? Vad? När? Var? Varför? och Hur? (Pan & Kosicki 1993:60). Dramatiseringen förenklar ofta händelsen, och kan helt avgöra hur nyheten uppfattas av publiken. En och samma händelse kan med olika narrativ därmed inge helt olika känslor och sympatier hos nyhetskonsumenten, exempelvis beroende på vem som målas upp som offer, hjälte, skurk, fiende och så vidare (se även teori). Den *retoriska strukturen* består av konnotations- och associationsrika ord, bilder, metaforer, slagord eller slogans och andra stilistiska aspekter som ger nyheten en specifik känsla och karaktär. Vilket ord journalisten använder sig av kan ha avgörande betydelse för hur läsaren uppfattar den aktör eller händelse som förknippas med ordet. Att exempelvis beskriva Muammar Khaddafi som en *diktator* innebär indirekt att han placeras i samma fack som Adolf Hitler. Det mer neutrala ordet *ledare* ger inte samma associationer till folkmord, krig och förtryck, vilket gör att läsaren erbjuds en annan tolkning av nyhetshändelsen. De lexikala val som journalisten gör när hen producerar sin nyhet kan därmed tydligt visa vilken tolkningsram som färgat innehållet.

Entmans innehållsanalytiska metod för att utläsa tolkningsramar, innebär att definiera vad som är *det rådande problematiska tillståndet*, vad som beskrivs vara *orsaken* samt vilken *lösning* som förespråkas i nyheten. Dessa tre aspekter målar upp narrativet i tolkningsramen, vilket ofta kompletteras med moraliska undertoner som förstärker budskapet (Entman 2004:24). De moraliska undertonerna kan exempelvis skönjas genom de ord som används, vem som citeras samt hur, vilka bilder som finns med och om det är någon särskild aspekt som tilldelas extra mycket utrymme i nyheten. Med hjälp av Entmans samt Pan och Kosickis operationaliseringar, har vi

kodat och analyserat innehållet i våra analysenheter. Nedan följer en redogörelse för hur det praktiska kvantitativa och kvalitativa arbetet gått till.

6.2 Kvantitativ innehållsanalys

Kvantitativ innehållsanalys innebär att omvandla innehållet i text, film, ljud och bild till mätbara siffror som går att visa upp i diagram, tabeller eller liknande. Resultatet presenteras i form av *frekvenser* och *utrymme*, med andra ord hur ofta eller hur mycket vissa variabelvärden förekommer i det analyserade innehållet (Esaiasson et al. 2007:223). För att göra en innehållsanalys krävs en viss mån av tolkning från forskarens sida. Detta exempelvis när en analysenhet ska bedömas ta ställning för en viss part i en konflikt, eller främja vissa perspektiv av en händelse. Genom att göra ett reliabilitetstest efter att kodningen är avklarad, går det att bedöma om tolkningen varit systematisk (Esaiasson et al. 2007:225ff). Resultatet av denna studies reliabilitetstest behandlas under rubriken *Validitet och reliabilitet*.

I den kvantitativa delen av denna uppsats analyserar vi 171 analysenheter. Vi avser att belysa övergripande tendenser samt förändringar i rapporteringen, genom att titta på det manifesta innehållet över en längre tidsperiod. Det kodschema undersökningen baseras på är utvecklat för mätbara faktorer, som med vilka ord regim och motståndsrörelser beskrivs. Exempel på detta är med vilket epitet Khaddafi benämns (ledare, diktator, general) och hur motståndsgруппerna beskrivs (rebeller, opposition, islamister). Studien ämnar även med hjälp av kvantitativ framinganalys belysa vilka tolkningsramar som färgat rapporteringen. Metoden för att undersöka tolkningsramar är inspirerad av Entmans sätt att beskriva tolkningsramarnas betydelse, genom att undersöka vad som definieras som det rådande *problematiska tillståndet*, vem/vad som är *orsaken* samt hur *lösningen* kan/bör se ut. Denna del av det kvantitativa arbetet innefattar nödvändigtvis tolkningar från vår sida, då problem, orsak samt lösning sällan preciseras manifest utan i majoriteten av analysenheterna måste läsas och förstås indirekt. För att se om journalistens framställning av konflikten påverkas av eventuell inbäddning (exempelvis hos rebellerna eller regimen) eller den valda källan (elitperson eller militärkälla), inkluderas variabler som belyser vilken källa som prioriteras samt varifrån reportern rapporterar. Vi undersöker även hur Natointerventionen/Sveriges deltagande framställs (positivt/negativt/utan värdering) samt om det finns några värderingar i kringliggande element. Med kringliggande element avses bilder, film, layout, grafik, ljudklipp, korta faktainslag eller dylikt som publiken möter då de tar till sig nyheten. För en närmare precisering av hur avgöranden om olika variabelvärden gjorts vid kodningen, se *Kodnyckel* i Appendix.

6.3 Kvalitativ innehållsanalys

För att få en djupare förståelse för hur konflikten i Libyen beskrivits i våra valda medier har vi närstuderat 6 analysenheter kvalitativt. Analysenheterna är utvalda för att ge kvalitativa exempel på de dominerande tendenser vi sett i den kvantitativa undersökningen. De är därmed valda som "typexempel". Kvalitativ innehållsanalys innebär att analysenheterna studeras noggrant, för att på ett mer ingående plan undersöka hur specifika bilder av kriget och de inblandade aktörerna konstruerats. De dimensioner av materialet som analyserats är den syntaktiska strukturen, skriptstrukturen samt den retoriska strukturen (som preciserats ovan). När dessa har undersökts har vi mer specifikt tittat på följande områden:

Språklig gestaltning: Vilka ord används i vilka sammanhang eller om vilken aktör? Hur är tonfallet? Finns det några stilistiska aspekter som påverkar framställningen, exempelvis upprepningar, symboler, dikotomier, metaforer?

Dramatisering: Vilka roller tillskrivs aktörerna? Hur ser narrativet ut och på vilket sätt konstrueras det av journalisten?

Värderingar: Är materialet öppet för egna tolkningar, eller finns färdiga moraliska undertoner och uttalade värderingar? Hur kan detta ses språkligt, samt i bild, layout, ljud och grafik?

6.3 Genomförande

För att få en helhetlig bild över hur nyhetsrapporteringen sett ut i dominerande svenska medier 2010 – 2012, undersöks nyheter publicerade/sända i svensk morgonpress, tv och radio. I följande del presenteras bakgrundsinformation om de valda medieföretagen ur vilka analysenheterna hämtats, samt hur urvalet gjorts.

6.3.1 Material

Dagens Nyheter

Det tryckta materialet studien baseras på är publicerat i Dagens Nyheter (DN). Detta då DN är den morgontidning som läses av flest över hela landet, med en räckvidd på 735 000 personer vardagar och 815 000 personer söndagar (TNS Sifo 2013:2). DN är en oberoende liberal morgontidning som ingår i Bonnierkoncernen. 60 artiklar har i denna studie kodats kvantitativt, tre artiklar har lästs kvalitativt.

Rapport

Tv-sändningarna som har analyserats är hämtade ur Sveriges televisions (SVT) nyhetsprogram Rapport, det tv-nyhetsprogram i Sverige som har flest tittare. Som del av det svenska public

serviceutbudet följer SVT särskilda regler som är formulerade i sändningstillståndet. Rapport sänds både i SVT1 och SVT2, men det är 19:30-sändningen i SVT1 som ses av flest, omkring 1 miljon tittare. Exempelvis sågs sändningen 15 december 2013 av 1 272 000 personer (MMS 2013). I studien har därför 19:30-sändningarna prioriterats när vi tagit fram vårt urval. 52 nyhetsklipp har i denna studie kodats kvantitativt, två sändningar har studerats kvalitativt.

Ekot

Radionyheter som använts i studien är sända i Dagens Eko (även kallat Ekot), Sveriges Radios (SR:s) nyhetsprogram. SR är en del av det svenska public serviceutbudet. Ekosändningarna är olika långa beroende på när samt i vilken SR-kanal de sänds. Längst är Lunchekot i P1 (12:30) på 20 minuter, och mest lyssnat är Kvant-i-fem-ekot i P1 (16:45) med cirka 840 000 lyssnare (enligt Elin Claesson, *Publik och omvärld*, SR). Dessa två sändningar har därför prioriterats då urvalet till studien dragits. 59 inslag har i denna studie kodats kvantitativt, ett inslag har studerats kvalitativt.

6.3.2 Urvalsprocess

För att belysa hur nyhetsrapporteringen såg ut under krigets gång, samt relatera detta till hur landet beskrevs i medierna innan och efter oroligheterna, har vi valt att studera analysenheter från sex olika perioder mellan 2010 och 2012. *Period 1* utgörs av hela året 2010, och benämns även "innan kriget". *Period 2*, "upprinnelsen till kriget", är 17 februari till 18 mars 2011. *Period 3* är 19 mars till 17 april 2011, när Natointerventionen inletts. *Period 4* var den period då interventionen var som mest intensiv, 30 april - 29 maj. *Period 5* är 7 augusti till 5 september, den tidpunkt då rebellerna avancerade och Khaddafiregimen i princip föll. *Period 6* är hela året 2012, efter att kriget officiellt tagit slut. Ur varje period ämnar studien undersöka ~30 analysenheter kvantitativt. Sammanlagt blir det ~ 10 (*analysenheter*) $\times 3$ (*medieföretag*) $\times 6$ (*perioder*) = ~ 180 (171) analysenheter i den kvantitativa undersökningen. I den kvalitativa delen undersöks 6 analysenheter, varje enhet utvald som typexempel på en övergripande tendens vi har funnit.

För att begränsa studiens omfång har vi valt att endast analysera artiklar eller tv-/radiosändningar hemmahörande på nyhetsplats. Ledare, debattinlägg, krönikor, insändare och liknande har sällats bort innan urvalet dragits. Vi har också uteslutit sådant material som är för knapphändig för att låta sig analyseras, till exempel puffar, notiser, faktarutor eller korta nyhetssvep. I det textbaserade materialet har vi definierat en notis som en text kortare än 800 tecken. Vi har även sällat bort längre analysenheter som endast nämner Libyen eller Khaddafi i förbigående, exempelvis artiklar om svensk inrikespolitik eller andra konflikter i mellanöstern. Tv- och radioklipp längre än 1 minut har prioriterats i urvalet, på liknande vis som notiser uteslutits i textmaterialet. *Period 1*

(helåret 2010), samt period 6 (helåret 2012) har tvingats utgöra undantag i denna studie då nyhetsrapporteringen kring Libyen i de undersökta medierna under dessa perioder varit begränsad. Därmed har vi tagit med sådana analysenheter som vi i övriga perioder sållat bort som för korta eller med för lite fokus på Libyen, då urvalet annars skulle blivit för litet för att analysera.

Urvalet för etermedierna är gjort i SR:s manusarkiv samt SVT:s sändningsarkiv och inhämtningen av materialet har skett genom Svensk mediedatabas på Kungliga biblioteket. Retrievers mediedatabas har använts i urvalet och inhämtningen av tryckta artiklar i DN. Söksträngarna som använts för att hitta materialet finns bifogade i appendix. På grund av att nyhetsrapporteringens kvantitet skiljt sig kraftigt, har urvalsramarna sett olika ut beroende på period och medium. Med "enheter i urvalsram" menas det antal analysenheter som blivit kvar efter genomgång och sållning, det vill säga det antal ur vilket vi dragit vårt slumpmässiga urval. I de fall där urvalsramen bestått av 10 eller färre enheter har alla inkluderats. De gånger urvalsramarna bestått av 11 eller fler enheter har 10 siffror slumpats fram för att avgöra vilka enheter som ska utgöra urvalet. I radio- och tv-sändningarna ingår ofta ett flertal olika klipp inom en och samma nyhetssändning, liksom olika artiklar kan ingå på ett nyhetsuppslag. Därmed har vi i dessa fall gjort ännu en slumpmässig dragning för att avgöra vilket av klippen som ska analyseras (exempel: lunchekosändningen 20 mars 2011 innehöll 5 klipp på längre än en minut om Libyen. En siffra (x) mellan 1 och 5 drogs, därefter analyserades klipp x i sändningen). Nedan följer en närmare genomgång av hur urvalsramarna sett ut.

6.3.3 Urvalsramar

DN

Sökningarna för *period 1* resulterade i att 12 analysenheter togs med i urvalsramen. *Period 2* fanns det 58 artiklar som uppfyllde våra kriterier för att ingå i urvalsramen. *Period 3* var den period då det skrevs mest om Libyenkriget, och urvalsramen bestod därför av 67 artiklar. Detta kan sättas i kontrast till *period 4*, där vi endast fann 11 artiklar som kunde ingå i urvalsramen. *Period 5* ökade rapporteringen igen vilket innebar att urvalsramen bestod av 50 artiklar. *Period 6* fann vi endast 15 artiklar som matchade våra kriterier för att inkluderas i urvalsramen.

Ekot

Efter genomgång *period 1* återstod 9 sändningar. Av dessa var några kortare nyhetssvep som annars skulle ha uteslutits. Alla inslag har undersökts. *Period 2* fann vi 26 sändningar. 20 av dessa var 12:30- eller 16:45-ekosändningar. Då vi valt att se dessa sändningar som "prioriterade" bestod urvalsramen av dessa 20 sändningar. Eftersom de flesta av sändningarna bestod av flera inslag,

drogs även ett slumpmässigt tal för att avgöra vilket inslag i ordningen som skulle analyseras. Detta urvalsförfarande har sett lika dant ut för alla sändningar innehållandes två eller flera inslag denna samt kommande perioder. Under *period 3* fanns 16 sändningar, varav 15 var prioriterade. Urvalsramen bestod av dessa 15. *Period 4* fann vi endast 10 sändningar och alla dessa inkluderades i urvalet. *Period 5* hittades 14 sändningar, varav 10 var prioriterade. *Period 6* fanns det endast 10 sändningar, och alla förutom en av dessa var prioriterade sändningar.

Rapport

Period 1 hittade vi endast 6 sändningar, varav längden på dessa i majoriteten av fallen var under 1 minut. Alla dessa 6 undersöktes. *Period 2* fann vi 28 sändningar. 23 av dessa innehöll inslag som var längre än 1 minut, och dessa 23 analysenheter utgjorde urvalsramen. *Period 3* bestod av 22 sändningar, 7 av dessa var kortare än en minut. Urvalsramen bestod därför av resterande 15 inslag. *Period 4* fann vi endast 9 inslag, och alla dessa undersöktes trots att två var kortare än en minut. *Period 5* hittade vi 19 inslag, och 16 av dessa var långa nog att ingå i urvalsramen. *Period 6* fann vi endast 7 inslag, varav två var kortare än en minut. Alla 7 togs med i undersökningen.

6.3.4 Validitet och reliabilitet

Med "god validitet" brukar man hänvisa till att studien uppfyller tre grundläggande krav: bra överensstämmelse mellan teoretiska definitioner och operationaliseringar, frånvaro av systematiska fel samt att man verkligen mäter det man påstår sig mäta. De två första kraven kallas tillsammans *begreppsvaliditet*, medan det senare kallas *resultatvaliditet* (Esaiasson et al. 2012:57). Vi anser att denna studie uppfyller kraven för god begreppsvaliditet. Genomgående i uppsatsarbetet har vi försökt att i så hög grad som möjligt skapa våra operationaliseringar utifrån valda teorier och tidigare forskning. Särskilt viktigt har vi ansett detta vara i de fall där kodningen har krävt ett visst mått av tolkning från vår sida (exempelvis variablerna V3, V4 och V5 om framing, som är direkt översatta från Entmans begreppsapparat och metodologi. Se *Appendix*). Då vi i största möjliga mån byggt upp vår övergripande metodologi ur teori och tidigare forskning, bör det inte finnas några större systematiska fel i uppsatsen. Dock går det självklart att argumentera för att våra tolkningar av texter och inslag färgats av subjektiva värderingar. Vårt att poängtera är dock att variablerna utvärderats noggrant innan det empiriska arbetet påbörjats. Variabelvärden har lagts till, tagits bort eller ändrats under en förstudie där analysenheter ur olika perioder och medier undersökts. Vi har även kodat majoriteten av analysenheterna tillsammans, och i de fall där variabelvärdena inte varit självklara diskuterat oss fram till ett val utifrån vår kodnyckel. I den kvalitativa studien går det att argumentera för att vi valt ut analysenheterna

godtyckligt, endast för att driva tes och att vi därmed snedvridit och tillspetsat undersökningens resultat. Dock vill vi förtydliga att de kvalitativa exemplen valts ut med omsorg, samt endast för att belysa de övergripande resultat vi redan konstaterat i den kvantitativa studien. Därför anser vi att det kvalitativa urvalet inte bör påverka studiens validitet negativt.

Tillförlitligheten i vår kvantitativa studie undersökts med hjälp av ett reliabilitetstest. Testet innebär att vi slumpat fram en analysenhet per medium (3) och period (6), som har omkodats och därefter jämförts med originalkodningen. Sammanlagt har alltså 18 analysenheter kodats om, vilket utgör strax över 10% av det totala kvantitativa materialet. Eftersom urvalet är spritt över alla perioder och medium bör resultatet vara representativt. Endast variablerna V3 till V16 har omkodats, då övriga är så kallade formvariabler. Sammanlagt blev resultatet att 25 variabelvärden av 234 blev felkodade under den andra kodningen. Detta ger en sammanlagd överensstämmelse på 89%, vilket kan bedömas vara ett bra resultat då många av våra variabler kräver tolkning för att bestämmas. De variabler som visade på störst antal felkodningar var V3 och V10 (“Övergripande problematiskt tillstånd” samt “Civilbefolkning indikeras stödja”), som vardera hade 4 av 18 felkodningar, vilket ger en överensstämmelse på 78%. De variabler som hade bäst tillförlitlighet var V6, V14 och V16 (“Huvudsaklig benämning Khaddafi”, “Framställning av Sveriges deltagande” samt “Reporter rapporterar ifrån”) med 100% överensstämmelse. Begreppsvaliditet tillsammans med en relativt god reliabilitet innebär att uppsatsen bör ha uppnått resultatvaliditet.

7. Resultat och analys

I detta kapitel presenteras resultaten av de kvantitativa och kvalitativa studierna. Det kvantitativa resultatet analyseras först, därefter följer ett eller ett par kvalitativa exempel på de resultat som framkommit. I de kvalitativa exemplen är all kursiverad text direkta citat från analysenheterna.

7.1 Hur skildras Muammar Khaddafi?

Benämning av Khaddafi	Period 1		Period 2–5		Period 6	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
1. President	2	12%	2	2%	0	0%
2. Ledare	10	59%	13	12%	0	0%
3. Överste/General	0	0%	2	2%	0	0%
4. Diktator	4	23%	31	29%	20	87%
5. Enbart vid namn	1	6%	59	55%	3	13%
	n=17		n=107		n=23	

Tabell 1. Huvudsaklig benämning av Khaddafi innan (period 1), under (period 2–5) och efter kriget (period 6). Variabelvärde 6 (“Nämns ej”) utesluten.

Under kriget (period 2–5) är det vanligast att Khaddafi endast benämns med namn. Den mest förekommande titeln är “diktator”. Detta resultat skiljer sig kraftigt från rapporteringen 2010 (period 1), då neutralare titlar dominerar (ledare + president). Denna period är det vanligare att titel används, endast namn förekommer bara i 6% av analysenheterna. Efter kriget, period 6, stiger benämningen diktator kraftigt och inga andra titlar förekommer. Egenskaper som förknippas med Khaddafi (se tabell 2 nedan) skiljer sig också tydligt mellan 2010 och krigsperioderna. Innan kriget var den vanligaste egenskapen “tokig” följd av “islamist” och “diplomatisk”. Under kriget dominerar istället egenskapen “grym”, medan de tidigare egenskaperna i princip fallit bort. “Grym” ersätts sedan under 2012 (period 6) av “maktfullkomlig/diktatorisk” som den mest framträdande egenskapen. Dock tillskrivs Khaddafi ingen tydlig egenskap i hälften av fallen under kriget, vilket blir ännu vanligare under 2012 då hela 85% av analysenheterna faller under kategorin “ingen värdering/nämns ej”. Innan kriget, under 2010, är denna kategori mindre vanlig (36%).

Egenskap associerad till Khaddafi	Period 1		Period 2–5		Period 6	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
1. Tokig	5	20%	2	2%	5	0%
2. Grym	0	0%	30	25%	0	0%
3. Islamist	4	0%	0	0%	4	0%
4. Sexistisk	0	16%	1	1%	0	4%
5. Beräknande	1	4%	6	5%	1	0%
6. Uthållig	0	0%	3	2%	0	0%
7. Diplomatisk	4	16%	1	1%	4	0%
8. Ingen värdering/nämns ej	9	36%	63	53%	9	85%
9. Svag	0	0%	9	8%	0	0%
10. Maktfullkomlig	2	8%	4	3%	2	11%
	n=25		n=119		n=27	

Tabell 2. Egenskaper som har associerats till Khaddafi innan (2010), under (period 2–5) och efter kriget (2012).

Resultaten pekar mot att Khaddafi innan kriget (period 1) beskrevs på ett jämförelsevis mildt sätt, som mer utav en tokig ledare än en grym diktator. Det existerade även flera olika bilder av honom än under och efter kriget och det var mindre vanligt att han inte tillskrevs någon egenskap. Här tycks det ha varit viktigt att definiera Khaddafi på olika sätt, möjligen på grund av att han då var relativt okänd för publiken, medan en mer ensidig bild av honom träder fram under kriget (period 2–5). Då är det dock mindre vanligt med bestämda titlar eller egenskaper. Det kan bero på att det under kriget ofta genom beskrivningar av Khaddafis agerande mer implicit skapades en bild av honom. Under 2012 (period 6) är bilden av Khaddafi som diktator helt dominerande. Denna period verkar det vara ännu mer överflödigt att ge honom några egenskaper över huvud taget, möjligtvis på grund av att bilden av honom redan är etablerad hos publiken.

Egenskap associerad till Khaddafi	Regimkälla		Rebellkälla		Västerländska elit- & militärkällor	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
1. Tokig	0	0%	2	6%	0	0%
2. Grym	2	22%	5	16%	9	20%
3. Islamist	0	0%	0	0%	0	0%
4. Sexist	0	0%	0	0%	1	2%
5. Beräknande	1	11%	1	3%	2	4%
6. Uthållig	1	11%	0	0%	0	0%
7. Diplomatisk	1	11%	0	0%	0	0%
8. Ingen värdering/nämns ej	4	44%	20	65%	28	62%
9. Svag	0	0%	1	3%	4	9%
10. Maktfullkomlig	0	0%	2	6%	1	2%
	n=9		n=31		n=45	

Tabell 3. Egenskaper som har associerats till Khaddafi i analysenheter sorterade efter vilken källa som prioriterats. Observera att "Regimkälla" endast omfattar 9 enheter.

I de få fall där den prioriterade källan är en regimrepresentant (9 analysenheter) ökar värdet på alternativen "diplomatisk", "uthållig" och "beräknande" från 1%, 2% och 4% till 11% vardera. Övergripande tendenser är att den totala skildringen av Khaddafis egenskaper period 2–5 är mycket lik sättet han skildras på när endast militär- och elitkällor undersöks. Den totala rapporteringen under dessa perioder liknar även bilden som målas upp av Khaddafi när rebellerna figurerar som primärkälla. Dock är det något vanligare i det senare fallet att han beskrivs som tokig (6% jämfört med 2%).

Rapportsändningen 2011-02-22 är ett bra exempel på hur Khaddafi ofta skildrats som en grym diktator (cirka en tredjedel av fallen). Sändningen innehåller flera olika delar, som främst belyser Libyens och omvärldens reaktioner på ett tal Khaddafi hållit dagen innan. Teman som upprepas är att Khaddafi *inte tänker ge upp* samt att han hotar sina motståndare med dödsstraff/avrättning. Här får även ett anonymt vittne beskriva hur *utländska legosoldater* under natten *skjutit vilt. These are not humans, these are gorillas*, säger vittnet med gråten i halsen. Nyhetsankaret beskriver vidare Khaddafis tal som *hotfullt [...] uppskruvat och maniskt*, medan expertkommentatorn i studion säger *att det är det otäckaste talet [han] hört i modern tid. Det visar en diktators grymma ansikte*, säger han. Vidare visas ett inslag om hur libyska diplomater och ambassadörer runt om i världen hoppat av sina uppdrag. En av dem *vädjar till omvärlden att ingripa* för att få Khaddafi *att sluta döda civilbefolkningen, [...] de måste agera för att stoppa det*. En annan fördömer *libyska regimens barbariska dödande av civila*. En tredje säger sig vara färdig med *Hitler-ambassaden*, sedan han sett på tv hur *[hans] folk dödas av Hitler-Khaddafi*.

I inslaget blir det tydligt hur Khaddafi målas upp som en diktator av samma rang som Hitler. Han jämförs med Hitler egenskapsmässigt: det hotfulla, maniska talet, maktfullkomligheten, det barbariska dödandet av civila. Benämningen “Hitler-Khaddafi” gör att de snarast beskrivs vara samma person. I sändningen visas även hur demonstrerande studenter håller upp plakat med texter som *Gadaffi = Hitler, Holocaust #2*. I och med att Khaddafi likställs med Hitler kan störtandet, och kanske till och med dödandet, av honom rättfärdigas. Vi känner igen det övergripande narrativet och vet hur det kommer att sluta. Den onda och grymma makten, eller monstret, ska bort – en hjälte måste stiga in för att stoppa honom. Hjälten blir i det här inslaget *omvärlden*, om det är FN eller Nato eller någon annan organisation specificeras dock inte. Däremot görs det klart att ett ingripande *måste* ske. Inte bara Khaddafi, utan även hans soldater avhumaniseras – de jämförs med djur. Vi får därför en bild av att dessa “legosoldater” är helt utan mänskliga känslor, de känner ingen sympati utan *stryker omkring på gatorna och skjuter vilt*.

7.2 Hur skildras motståndsrörelserna?

Benämning av motståndsrörelserna	Period 2		Period 2–5		Period 6	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
1. Rebeller	6	21%	47	52%	5	20%
2. Miliser	0	0%	0	0%	12	48%
3. Opposition/NTC	13	47%	26	29%	4	16%
4. Islamister	0	0%	0	0%	1	4%
5. Komplex sammansättning	0	0%	2	2%	2	8%
7. Demonstranter	9	32%	14	16%	0	0%
8. Martyrer	0	0%	1	1%	1	4%
	n=28		n=90		n=25	

Tabell 4. Huvudsaklig benämning av motståndsrörelser under upprinnelsen till kriget (period 2), hela kriget (period 2–5) och efter kriget (period 6). Variabelvärde 6 (“Inget motstånd presenterat”) uteslutet.

Den benämning av motståndsrörelserna som totalt sett (period 2–6) dominerat i medierapporteringen är “rebeller” (45%), följd av ungefär hälften så vanliga “opposition/motstånd” (26%). Enbart sett till krigsperioderna (period 2–5) så är “rebeller” något mer framträdande som huvudsaklig benämning. Skillnaden är dock stor jämfört med period 6, året efter kriget, då istället “miliser” är den vanligaste titeln, använd i nästan hälften av analysenheterna. “Rebeller” utgör här endast en femtedel av fallen, ungefär samma andel i rapporteringen som “opposition”. Intressant är även att “islamister” under 2012 för första gången dyker upp som benämning, i dessa fall om grupper som stridit tillsammans med “rebellerna” men som nu verkar i opposition mot det nya styret. Värt att notera är även hur fördelningen av benämningar skiljer sig mellan de olika krigsperioderna. Under upprinnelsen till kriget (period 2) är “opposition” och “demonstranter” vanligast, medan “rebeller” utgör en femtedel av fallen.

Under efterföljande perioder minskar “demonstranter” och “opposition” till förmån för den totalt sett vanligaste benämningen “rebeller”.

I de analysenheter som berör motståndet beskrivs dessa grupper vara samlade i en stor majoritet av fallen (81%), och splittrade i ungefär en femtedel (19%). De indikeras vara “starka” och “svaga” i ungefär lika många analysenheter (47% resp. 53%). Under krigsperioderna indikeras nästan ingen splittring förekomma bland motståndsrörelserna (5%), medan denna beskrivning under 2012 istället dominerar (68%). Under upprinnelsen till kriget förekommer indikationer om ett “samlat” motstånd i nio av tio fall (92%), för att sedan totalt dominera i följande två perioder (100%). Först i den sista krigsperioden, period 5, börjar splittringar bland motståndsrörelserna framträda i rapporteringen igen (13%).

Civilbefolkningen stödjer	Period 2		Period 4		Period 5		Period 6		Total: Period 2–5	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
1. Stödja motståndet	16	53%	3	10%	10	34%	4	15%	41	34%
2. Stödja regimen	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
3. Majoritet stödja motstånd, minoritet regim	3	10%	1	3%	12	41%	9	33%	19	16%
4. Majoritet stödja regim, minoritet motstånd	0	0%	1	3%	0	0%	0	0%	1	1%
5. Stödja internationell insats	1	3%	2	7%	0	0%	0	0%	6	5%
6. Framgår ej	9	30%	22	73%	8	28%	6	22%	51	43%
7. NTC men ej islamister	1	3%	0	0%	0	0%	5	19%	1	1%
8. Vara missnöjda med nya styret	0	0%	0	0%	0	0%	3	11%	0	0%
	n=30		n=29		n=30		n=27		n=119	

Tabell 5. Indikerade sympatier hos civilbefolkningen under upprinnelsen till kriget (period 2), då Natobombningarna var som mest intensiva (period 4), under rebelloffensiven (period 5), efter kriget (period 6) samt under hela kriget (period 2–5).

I 43% av fallen under kriget (period 2–5) framgår det inte direkt i det undersökta materialet vilken part i konflikten som har mest stöd hos civilbefolkningen. Men då det framgår dominerar motståndsrörelserna tydligt, antingen i form av ett fullt stöd eller i meningen att en majoritet indikeras stödja motståndet och en minoritet regimen. Endast i en procent av rapporteringen ges uppfattningen att en majoritet stödjer regimen och en minoritet motståndet. Skillnaden jämfört med 2012 (period 6) är dels att en större del av rapporteringen under den perioden inkluderar att en minoritet stödjer regimen, samt en mindre del ensidigt stöd till motståndet (15%), dels att två nya beskrivningar dykt upp: stöd till NTC men ej islamistgrupper och ett allmänt folkligt missnöje med det nya styret. Här framträder alltså en något mer komplex bild över folkliga sympatier än under krigsperioderna (2–5). Återigen är rapporteringen i jämförelse med andra perioder

tillspetsad under upprinnelsen till kriget (period 2) – här indikeras i mer än hälften av fallen ett ensidigt stöd för motståndsrörelserna. Den något komplexare bilden börjar växa fram först i period 4, då kategorin “majoritet stödjer motståndet, minoritet regimen” blir något mer vanlig än indikationen om ett ensidigt stöd.

Sammanfattningsvis kan sägas att skildringen av motståndsrörelserna under kriget förmedlar en bild av ett samlat och folkligt förankrat uppror som inletts av demonstranter och “opposition”, som sedermera i striderna med regimen framför allt betecknas som rebeller. De ord som genomgående används för att beskriva motståndsrörelserna är alltså antingen positivt laddade eller neutrala. Bilden förändras dock efter kriget, då splittringar mellan de olika grupperna framträder och distinktioner görs mellan rebeller/opposition och miliser och islamister, där de senare främst blir benämningar för motståndet mot det nya styret eller allmänt problematiska element i den nya ordningen. Dessa ord kan ses som mer negativt laddade benämningar. Under 2012 framkommer även ett visst stöd bland civilbefolkningen för Khaddafiregimen i något högre grad.

Artikeln *Frivilliga tränas för att störta Khaddafi* (DN, 2011-03-05) är ett nyhetsreportage från ett uppsamlingsställe i Benghazi där civila vapentränas för att kunna strida med motståndsrörelserna. Reportern fokuserar på att ge en personlig skildring av dessa män och lyfter fram sådana aspekter och egenskaper som läsaren kan identifiera sig med. Vinkeln är tydlig: detta är helt vanliga människor, drivna in i kriget av sin vilja att störta diktaturen. Namn efter namn från den kö som *ringlar sig lång plitas in i en gammaldags liggare*. Den brokiga skaran rekryter beskrivs likna *picadorerna och bandiljärer som går efter tjuren Ferdinand i Disneys jul-tv*. Det är en liknelse som förankras i läsarnas förmodade kulturella förförståelse. Artikelförfattaren betonar blandningen av människor genom att upprepade gånger skriva ut männens yrkesidentiteter samt klädsel: *läkarstudenter, hantverkare, grovjobbare, arbetslösa, i nedhasade märkesjeans eller noppiga terylenebyxor*. Ett annat huvudtema är deras frivillighet – redan i rubriken benämns de som *frivilliga*, och senare som *volontärer*. Båda orden för snarare tanken till humanitära, altruistiska handlingar än till krig och våld. Mellan raderna läser vi att civilbefolkningen stödjer upproret, i sådan grad att de är beredda att offra sina liv för att *störta Khaddafi*. Det är lätt att som läsare få sympati för rebellerna, i synnerhet 16-årige Ayoub, den första som citeras av de fem som utgör källor till texten. Han beskrivs vara *späd med en fjunig skäggväxt*, men vill ändå ställa upp och *kämpa mot Khaddafis styrkor*.

Narrativet i tolkningsramen är här lätt att skönja. Den folkligt förankrade rebellarmén, svaga och utan erfarenhet eller uniform, ska möta en stark, erfaren och hänsynslös fiende. *Khaddafis armé* av

stridsvana legosoldater indikeras vara effektiv och stark, men utan hjärta. Den samlade rebellarmén däremot beskrivs ha *vilja, mod, övertygelse, tro*; drivkraften att *befria* Libyen – egenskaper som moraliskt rättfärdigar kampen mot “fienden” Khaddafi. Kampen personifieras genom Ayoub och de andra unga frivilliga tonåringarna. Även om rebellerna stundom tillåts uttrycka sig brutalt (exempelvis: *kasta Khaddafi i havet*) blir deras åsikter rättfärdigade genom skildringen av dem. *De krigiska orden kontrasterar mot Fadels försynta uppenbarelse: också han bär glasögon, han är prydligt kortklippt och har en snygg mockajacka.* De unga rebellerna blir mänskliga och levande i texten, den snygga mockajackan och det prydliga håret blir symboler som kan få läsaren att associera till sin egen ungdomstid – en stark kontrast mot det stundande kriget. Identifikationen med rekryterna stärks även av den konsekventa betoningen vid männens sysselsättning. Bland de citerade finns studenten, elektronikingenjören och den arbetslöse målaren. Dessa vanliga män gör sin plikt för att befria landet, alla olika samhällsgrupper förenade mot den abstrakta fienden. En fiende som ges ett enda ansikte: Muammar Khaddafi.

7.3 Hur framställs Natointerventionen och Sveriges deltagande i kriget?

Framställning av Natointerventionen	Elit- & militärkällor		Svenska elitkällor		Period 2–5		Period 4	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
1. Positiv/Lyckad	20	38%	9	43%	33	28%	9	31%
2. Negativ/misslyckad	0	0%	0	0%	9	7%	6	21%
3. Nödvändig, med vissa konsekvenser	13	24%	0	0%	20	17%	7	24%
4. Värderas inte	1	2%	0	0%	8	7%	3	10%
5. Behandlas inte	19	36%	12	57%	49	41%	4	14%
	n=53		n=21		n=119		n=29	

Tabell 6. Tabellen visar hur Natoinsatsen har framställts utifrån analysenheter med elit- eller militärpersoner (svenska/västerländska/EU) respektive svenska elitpersoner som prioriterad källa. De sista två kolumnerna visar framställningen under kriget (period 2–5) samt under den period då Natobombningarna var som mest intensiva (period 4).

I strax under hälften av det undersökta materialet under kriget (period 2–5) behandlas inte Natointerventionen över huvud taget. Men de gånger den berörs framställs den huvudsakligen som positiv/lyckad eller “nödvändig, med vissa konsekvenser” och i en mindre del av fallen som negativ/misslyckad. Under 2012 behandlas ämnet mycket sällan (15%), men med ungefär samma fördelning av värderingar. Störst skillnad finns mellan skildringen under upprinnelsen till kriget och period 4, då Natobombningarna intensifierades. Den förstnämnda perioden sticker ut i och med att ingen negativ framställning av insatsen där förekommer, medan denna kategori utgör en femtedel av rapporteringen under period 4. Under den sistnämnda perioden behandlas ämnet som mest – i hela 86% av fallen – och här framkommer den mest problematiserande bilden av insatsen,

samtidigt som en helt positiv eller delvis positiv skildring fortfarande dominerar rapporteringen (31% resp. 24%). Ser man till analysenheter där journalisten bygger sin rapportering på militärkällor (svensk eller övrig västerländsk) så framträder en ännu mer positivt vinklad bild av Natoinsatsen. Förutom den knappa tiondel som utgörs av värderingsfria (7%) beskrivningar består rapporteringen av ungefär lika delar positiva eller delvis positiva (43% respektive 50%) återgivningar – ingen negativ skildring återfinns. Ett liknande mönster ger en utsortering av analysenheter med elit- och militärkällor, dock med skillnaden att insatsen inte behandlas i en större del av fallen.

Framställning av den svenska insatsen	Period 2–5		Period 4		Svenska elitkällor	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
1. Positiv/Lyckad	13	11%	8	28%	20	38%
2. Negativ/misslyckad	0	0%	0	0%	0	0%
3. Nödvändig, med vissa konsekvenser	4	3%	1	3%	13	0%
4. Värderas inte	1	1%	0	0%	1	0%
5. Behandlas inte	101	85%	20	69%	19	62%
	n=119		n=29		n=21	

Tabell 7. Hur den svenska insatsen har framställts under kriget (period 2–5), under period 4 samt utifrån analysenheter med svenska elitpersoner som prioriterad källa.

Det svenska deltagandet i insatsen behandlas inte alls under 2012 och i mycket få fall under kriget. Till skillnad från rapporteringen om Natoinsatsen förekommer det under kriget (period 2–5) inte en enda negativ skildring av den svenska insatsen och i en majoritet av rapporteringen framställs den som positiv/lyckad. Som mest behandlas Sveriges deltagande under period 4 och där är andelen analysenheter med beskrivningen “positiv/lyckad” som störst. En sortering på enbart svenska elitkällor ger ett ännu mer tydligt resultat. I de strax under hälften fall som Natoinsatsen behandlas – då den prioriterade källan alltså är en svensk elitperson – finns enbart positiva skildringar (se tabell 6). Detsamma gäller denna rapportering kring den svenska insatsen, där alla analysenheter som behandlar ämnet ger en positiv bild (38%). En motsatt bild av Nato-interventionen framträder i den rapportering som baserats på regimkällor. Här ger en majoritet av de analysenheter som berör ämnet en negativ bild av insatsen (56%), och resten en bild av den som “nödvändig, med vissa konsekvenser”.

Sammanfattningsvis kan sägas att skildringen av Nato-insatsen följer mönstret av en tillspetsning under upprinnelsen till kriget, då interventionen inte ifrågasätts alls, och sedan nyanseras bilden något under period 4 då Natobombningarna är som mest intensiva. Dock dominerar under alla perioder en positiv skildring, och majoriteten av de få negativa skildringarna återfinns i analysenheter med regimen som huvudkälla. Vidare ger militär- och elitkällor ett ännu mer

positivt perspektiv och framför allt analysenheter med svenska elitkällor. Kring den svenska insatsen förekommer ingen negativ rapportering, i de relativt få fall som berör ämnet.

Rapportsändningen klockan 19:30 18/3 2011 ger en tydlig indikation på hur Nato-interventionen framställdes i början av kriget. Påannonsen till sändningen är *Strider i Libyen fortsätter, trots att Khaddafi lovat eldupphör*. Det första klippet visar en firande folksamling som viftar med “rebellflaggor”. *Den rebellkontrollerade staden [...] firar FN-resolutionen i natt*, säger reportern, som vidare förklarar att resolutionen innebär flygförbud för *Khaddafis stridsplan* samt *möjligheter [för Nato] att ingripa militärt mot varje hot som regimen riktar mot civila libyer*. Skildringen är odelat positiv, bilden som ges är att civilbefolkningen firar att Nato ska hjälpa till att bekämpa den hotfulla Khaddafiregimen. Vidare följer regimen svar på resolutionen: en vapenvila har utlysts. Reportern ifrågasätter dock flera gånger tillförlitligheten i påståendet. Efter det följer ett uttalande av Hillary Clinton, översatt *Libyens folk har bett om internationellt stöd och resolutionen gör det möjligt*. Vidare beskrivs Khaddafi *klamra sig fast vid makten* och att han *försöker köpa sig tid* med den utlysta vapenvilan. *Vi låter oss varken påverkas eller imponeras av enbart ord*, säger Clinton. Slutcitaten är även det Clintons, där hon poängterar att världssamfundet ska *förmå Khaddafi att avgå och stötta det libyska folkets legitima strävanden*.

Genom att redan i påannonsen säga att regimen *lovat eldupphör* utan att efterleva detta, sätts tonen för resten av nyheten. Den prioriterade källan Hillary Clintons beskrivning av konflikten och Natointerventionen får stå oemotsagd. I inslaget läggs vikt vid att belysa den libyska regimen eventuella falskspel. Narrativet blir det om den lömska och brutala fienden Khaddafi, som förtrycker sitt folk, och Clinton och Nato i rollen som representanter för det rättfärdiga och “goda” internationella samfundet – som ska kliva in och stoppa regimen dödande av civila. Helt utan eventuell övrig agenda eller intressen. Det firande folket i de rebellkontrollerade städerna företräder i inslaget hela det libyska folket, vars strävan att kämpa mot Khaddafi beskrivs som legitim, och det görs klart att omvärlden bör ställa sig på detta folks sida. Lösningen är tydlig: den *historiska FN-resolutionen* med tillhörande Natointervention. Hur Natos ingripanden ska se ut konkret förklaras dock inte och interventionen framstår som helt oproblematiske. Den korta beskrivningen av den illustreras med lugna bilder på piloter och en radarövervakare. Khaddafisidans krigsaktioner beskrivs däremot detaljerat, exempelvis att regimentsoldaterna beskjutit *staden [Misrata] med stridsvagnsgranater* och i anslutning till dessa beskrivningar visas bilder på blodfläckar och sönderskjutna hus.

DN-artikeln *Sverige hyllas för insatsen i Libyen* (2011-08-06) är en tydlig illustration över tendensen att skildra den svenska insatsen positivt, som påvisats i den kvantitativa undersökningen. Reportrarna är på plats på flygbasen i Sicilien, där den svenska staben är stationerad och varifrån Gripenpiloterna startar inför sina spaningsuppdrag över Libyen. Källorna som får ge bilden av insatsen är militära: chefen för den svenska insatsen samt en amerikansk PR-officer. Vinkeln är att insatsen varit framgångsrik och att Nato berömmar den. I förgrunden står alltså en utvärdering av det svenska deltagandet i sig, medan Libyenkriget finns i bakgrunden som en fond mot vilken insatsen underförstått görs nödvändig och relevant. Förutom att *insatsen i Libyen öppnar för fler svenska krigsuppdrag utomlands*, samt att den får beröm från Nato, så beskrivs den i en bisats ske som en del av *kampen mot Khaddafis trupper* i ingressen. I inledande brödtexten beskrivs också att det fortfarande pågår *blodiga strider* mellan Khaddafi-styrkor och rebeller, vilket lyfts fram för att belysa ett efterföljande konstaterande om att det svenska uppdraget därmed är *långt ifrån riskfritt*. Det var föremål för *stor debatt i riksdagen* eftersom det var så pass länge sedan Sverige deltog med stridsflyg i ett krigsområde. Här framkommer alltså en viss kontrovers kring insatsen, men inte angående insatsens legitimitet eller syfte i Libyen, utan enbart runt risken som medföljer av att delta i krig. Natoinsatsen är underförstått en nödvändig, oproblematiserad fredsinsats som Sverige valt att bidra till – trots riskerna. Och för att återgå till huvudvinkeln: detta deltagande har visat sig vara en succé.

Bilden av en framgångsrik svensk insats, som får mycket beröm, byggs upp främst genom de fem citat av insatschefen, samt ett citat av den amerikanske PR-officeren, som tillsammans utgör majoriteten av brödtexten. Flera gånger lyfts fram att det svenska spaningsmaterialet håller hög *kvalitet* och det beskrivs som att Natochefer *gärna [ser] att svenskar* utför särskilt viktiga uppdrag. Sveriges spaningsförmåga beskrivs vara *eftertraktad* och att flera svenska krigsinsatser därmed kan bli verklighet, om politikerna och FN efterfrågar detta. I slutet av artikeln citeras den amerikanska PR-officeren: *De är väldigt duktiga, de är viktiga och bra på att samarbeta*. Reportern presenterar detta citat som att *amerikanerna* ger Sverige ett *gott betyg* och betonar att det beror på *kvaliteten* i det svenska spaningsmaterialet. Det övergripande narrativ som skrivs fram är det om den duktiga eleven/lärlingen Sverige som utför sin tilldelade, relativt svåra, uppgift med briljans och får beröm av läraren/chefen Nato och amerikanerna. Den enskilde PR-chefen får företräda *amerikanerna* och den svenska insatschefen får ensam måla upp bilden av en framgångsrik insats. Det “kritiska” inslag som finns i narrativet handlar om risken att delta i krigsinsatser och bildar i brödtextens inledning en spänningsbyggande svårighet, som sedan överkommes av textens aktör, narrativets “hjärte”: den svenska militärstabben. Reportern tycks inte ställa någon kritisk motfråga till insatschefen, utan verkar förhålla sig till denne som till en

oproblematiske auktoritet. Under denna berättelse om den svenska insatsen finns det större narrativet om ett internationellt samfund som ingriper för att säkerställa fred i ett krigshärjat land. Artikeln skrivs i ett sent skede av kriget, då den internationella insatsen sen länge gått över från att enbart skydda civila till att aktivt angripa regimen, men interventionen framställs implicit och explicit som enbart en fredsoperation. Sammanfattningsvis kan sägas att texten är relativt sluten på så vis att den bygger på en grund av vissa dolda slutsatser samt okritiskt förmedlar ett militärt perspektiv på den svenska insatsen.

7.4 Vilka tolkningsramar är framträdande?

Övergripande problematiskt tillstånd	Period 1		Period 2		Period 3		Period 4		Period 5		Period 6	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
1. Civilbefolkning lever under diktatur	0	0%	6	20%	2	7%	1	3%	8	27%	2	7%
2. Civilbefolkningen lider/dödas	3	12%	11	37%	11	37%	10	34%	4	13%	0	0%
3. Oppositionen dödas/tvingas retirera	0	0%	4	13%	4	13%	1	3%	0	0%	1	4%
4. Regimstyrkor attackeras	0	0%	0	0%	1	3%	3	10%	1	3%	1	4%
5. Inbördeskrig	0	0%	6	20%	9	30%	9	31%	7	23%	4	15%
6. Förtryck av folkgrupp	5	20%	0	0%	0	0%	0	0%	2	7%	2	7%
7. Libyens relationer till omvärlden	15	60%	0	0%	2	7%	2	7%	2	7%	3	11%
8. Laglöshet/kaos	0	0%	1	3%	0	0%	0	0%	4	13%	13	48%
9. Oklart eller annat problem	2	8%	2	7%	1	3%	3	10%	2	7%	1	4%
	n=25		n=30		n=30		n=29		n=30		n=27	

Tabell 8. Övergripande problematiskt tillstånd som framträder i analysenheterna för varje enskild period.

De dominerande problematiska tillstånden som beskrivs under kriget är “civilbefolkning lider/dödas” (30%), “inbördeskrig” (26%) samt “civilbefolkning lever under diktatur” (14%). Under upprinnelsen till kriget (period 2) är problembeskrivningarna som rör civilbefolkningen som starkast (“lider/dödas” och “diktatur”), därefter tar “inbördeskrig” allt större plats medan “diktatur” försvagas. I period 5 dyker dock plötsligt “civilbefolkning lever under diktatur” upp som starkaste variabelvärde. 2012 (period 6) svänger trenderna kraftigt, då “laglöshet/kaos” dominerar i nära hälften av analysenheterna. 2010 (period 1) ser som väntat fördelningen annorlunda ut, då “Libyens relationer till omvärlden” framträder starkast, och efter det “förtryck

av folkgrupp”. Inte i en enda analysenhet problematiseras det libyska folkets liv under diktatur. Värt att notera är att värdet “civilbefolkning lider/dödas” under denna period rör händelser som ej direkt är förknippade med konflikterna i Libyen. Exempelvis beskriver värdet Israel/Palestinakonflikten samt en flygolycka som skedde i Tripoli under denna period.

Definierad orsak	Period 1	Period 2	Period 3	Period 4	Period 5	Period 6
	Antal Andel					
1. Regimstyrkors agerande	1 4%	13 43%	13 43%	2 7%	4 13%	4 15%
2. Oppositionsgruppers agerande	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	2 7%	9 33%
3. Västmakts agerande	0 0%	0 0%	2 7%	5 17%	2 7%	0 0%
4. Annat lands agerande	6 24%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%
5. Khaddafi eller Khaddafisöners agerande	11 44%	13 43%	5 17%	10 34%	13 43%	5 19%
6. Sveriges agerande	3 12%	1 3%	2 7%	0 0%	1 3%	0 0%
7. Oklar eller annan orsak	4 16%	1 3%	1 3%	3 10%	2 7%	1 4%
8. Strider i allmänhet	0 0%	2 7%	7 23%	9 31%	4 13%	1 4%
9. Laglöshet/kaos	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	2 7%	0 0%
10. Islamister	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	7 26%
	n=25	n=30	n=30	n=29	n=30	n=27

Tabell 9. Definierad orsak till det övergripande problematiska tillståndet som framträtt i analysenheterna.

Orsakerna till de problematiska tillstånden beskrivs under kriget framför allt vara “Khaddafis agerande” (34%), “regimens agerande” (27%) samt “strider i allmänhet” (18%). Under upprinnelsen till kriget (period 2) är de första två ännu starkare, vilket gör att tolkningarna denna period i nära nio av tio fall beskriver orsaken till problemen vara Khaddafi eller hans regim. Period 5 sticker “Khaddafis agerande” ut som definierad orsak i nära hälften av analysenheterna. 2012 (period 6) dyker dock nya förklaringar upp, då “oppositionsgrupper” och “islamister” oftast beskrivs som orsaken, följt av “Khaddafi” eller “regimen/regimtrogna”.

Lösningen på problemet förklaras under kriget främst vara “störtandet av Khaddafi” (26%), “västliga interventioner/stöd till rebeller” (30%) eller “diplomatisk/politisk” (18%). Under period 3 är bilden av lösningen som mest komplex, då alla variabler utom “ickemilitärt stöd till civilbefolkningen” ligger mellan 13% och 20%. Värt att notera är att värdet på alternativet “störtandet av Khaddafi” skjuter i höjden period 5, under rebellernas starkaste offensiv. Då beskrevs störtandet av Khaddafi vara lösningen i nära hälften av analysenheterna. 2012 (period 6) har istället “diplomatisk/politisk” lösning helt övertagit.

Presenterad lösning	Period 1	Period 2	Period 3	Period 4	Period 5	Period 6
Antal Andel						
1. Störta/störtandet av Khaddafi	0 0%	9 30%	6 20%	2 7%	14 47%	4 15%
2. Västlig intervention: oklart hur	0 0%	4 13%	5 17%	8 28%	0 0%	0 0%
3. Västlig intervention: flygförbudszon	0 0%	5 17%	5 17%	1 3%	0 0%	0 0%
4. Västligt stöd till rebellgrupper	0 0%	1 3%	4 13%	2 7%	1 3%	0 0%
5. Icke-militärt stöd till civilbefolkningen	2 8%	2 7%	0 0%	2 7%	2 7%	0 0%
6. Diplomatisk/politisk lösning	12 48%	1 3%	6 20%	5 17%	9 30%	16 59%
7. Oklar eller annan lösning	11 44%	8 27%	4 13%	9 31%	4 13%	7 26%
	n=25	n=30	n=30	n=29	n=30	n=27

Tabell 10. Presenterad lösning på det övergripande problematiska tillstånd som framträtt i analysenheterna.

Sammanfattningsvis går det utifrån våra analysenheter att se att det under upprinnelsen till kriget (period 2) förekom hegemoniska tolkningsramar i rapporteringen. Dessa beskrev huvudsakligen problemet som civilbefolkningens lidande eller liv under diktatur (57%), orsaken Khaddafi eller hans regim (87%) och lösningen västliga ingripanden eller störtandet av Khaddafi (63%). Även under period 5, då rebellerna var på väg att vinna de sista striderna, tycks det ha funnits hegemoniska tolkningsramar som beskrev problemet som civilbefolkningens liv under diktatur, orsaken Khaddafi och lösningen störtandet av denne. En tydlig förändring mellan krigsperioderna (2–5) och 2012 (period 6) är att islamister samt vissa oppositionsgrupper börjar pekas ut som ansvariga till de rådande problemen i landet. Dessa har knappt förekommit alls i rapporteringen från kriget (0% och 2%). Det blir också tydligt mellan dessa perioder att fokus på att västländer ska intervensera i landet försvinner, och ersätts helt med diplomatiska/politiska lösningar.

När journalisten har en person med anknytning till militären (internationell eller svensk) som prioriterad källa skiftar den dominerande problembeskrivningen jämfört med rapporteringen under kriget till inbördeskrig (från 26% till 50%). Orsaken pekas främst ut som regimstyrkorna (från 27% till 43%) och lösningen övervägande västliga interventioner eller stöd till rebellerna (30% till 79%). Intressant att notera är att “diplomatisk/politisk” lösning försvinner helt (från 18% till 0%). När en rebellrepresentant används som primärkälla ser rapporteringen i stort sett mycket lik ut den

sammantagna rapporteringen period 2–6. Några få variabelvärden skiljer sig något, exempelvis problemet “inbördeskrig” (från 24% till 36%) samt lösningen “västligt stöd till rebellgrupper” (från 5% till 10%). När en regimrepresentant används som primärkälla skiljer sig inramningen dock kraftigt från den sammantagna rapporteringen period 2 till 6. Då beskrivs framför allt det problematiska tillståndet som “regimens representanter attackeras” (från 5% till 34%), orsaken “västmakts agerande” (från 8% till 56%) och lösningen “oklar eller annan” (21% till 67%). När en elitperson figurerar som prioriterad källa, ser den övergripande problembeskrivningen väldigt lik ut den sammantagna rapporteringen. “Civilbefolkning lider/dödas ökar dock något (från 30% till 35%) medan “Inbördeskrig” sjunker (från 26% till 19%). Det är dock vanligare i dessa analysenheter att Khaddafi pekats ut som orsaken (från 34% till 46%) på bekostnad av “regimstyrkans agerande” som sjunker från 27% till 13%. Den största skillnaden ses i vilken lösning som presenteras, då “västliga interventioner” ökar från 23% till 39%, medan stöd till rebeller (7%) faller bort helt. Resultatet tycks därmed peka mot att den källa som prioriteras kan avgöra vilken tolkningsram nyheten får. I stort verkar det som att de dominerande tolkningsramarna följt oppositionens, samt elitkällors, prefererade perspektiv, det vill säga att Khaddafi är orsaken till problemen och att han måste störtas på ett eller annat vis.

Artikeln “Nu skjuter de bara för att döda” (DN, 2011-02-21) är ett bra exempel på de tolkningsramar som dominerade under upprinnelsen till kriget. Texten baseras främst på ett telefonsamtal journalisten gjort till ett sjukhus i Benghazi, där libyern Ahmed, *som är gift med en svenska*, befinner sig. Denna koppling skapar en anknytning mellan den förmodade svenska läsaren och demonstranterna i Libyen. Han säger *Jag är rädd, jätterädd. Snälla hjälp oss, vi vill leva*, och räcker över luren till den anonyma *Doktor A* som utgör primärkälla i texten. *Doktor A gråter för [att] det är blod överallt*. En dramatisk scen målas upp av en gråtande doktor och döda/skadade människor. *90 procent av dem [...] är skjutna i pannan, mellan ögonen eller i bröstet [...] Hjälp oss, skriker han*. Vidare skriver journalisten att Khaddafi *ska ha rekryterat legosoldater [...] för att skjuta mot demonstranterna*. Detta innebär att han kan *maximera brutaliteten*, enligt en mellanösternexpert. Slutet av artikeln består av två elitkällors kommentarer (EU:s utrikeschef Catherine Ashton och utrikesminister Carl Bildt), som *fördömer* samt bekräftar skeendena. Här beskrivs återigen *folkets legitima krav på reformer* samt att Bildt anser att *det finns anledning att tro att rapporterna är sanna*. Källan till antalet döda människor är Human Rights Watch och reportern framhåller att 173 människor *ska ha dödats*, men att uppgifterna visserligen är *osäkra eftersom internet stängts ned och journalister har förbjudits*. Den osäkerhet kring vad som egentligen hänt, som indikeras här, elimineras dock i resten av texten genom att de ovan nämnda källornas berättelser ger en samstämmig bild som inte motsägs någonstans.

Rubriken, som är ett citat från doktorn, sätter tonen för hela texten: *De [Khaddafis soldater] skjuter [...] bara för att döda*. Artikeln illustreras av en bild på Khaddafi med högerhanden upp i luften – en pose i det närmaste identisk med en Hitler-hälsning. Tillsammans med rubriken skapas kraftfulla associationer till grymma brott mot mänskligheten utförda av en brutal diktator.

Här ser vi flera element som återkommer i andra analysenheter: liknelsen mellan Khaddafi och Hitler, elitkällornas beskrivning av *folkets legitima* krav på reformer, samt de känslokalla legosoldaterna. Det övergripande problematiska tillståndet i texten är civilbefolkningens lidande, och orsaken den brutala diktatorn Khaddafi, vars armé avrättar *fredliga* och hjälplösa demonstranter *urskillningslöst*. Texten dramatiseras genom huvudpersonen *Doktor A:s* känslosamma vittnesmål. Mellan raderna förstår man att det är en kris utöver det vanliga, våldet är så brutalt att inte ens doktorn orkar längre. I ingressen och inledningen av texten framhålls att protesterna i Libyen *spridit sig*, vilket ger bilden av ett uppror som likt en folklig kraft väller fram ur landet. De aktiva handlingarna bakom upproren döljs och varje protestyttring inordnas automatiskt i denna legitima kraft. Samtidigt framställs Khaddafi och säkerhetsstyrkorna som aktiva subjekt bakom det brutala dödandet. Protesterna är underförstått fredliga och legitima och regimen är ensam ansvarig för händelseutvecklingen. Abstraktionen *blodbad* används vid två tillfällen för att kategorisera dessa händelser, vilket ger associationer till ett omfattande folkmord. Även om ingen direkt lösning presenteras i texten, är den så pass laddad med moraliska ställningstaganden att lösningen indirekt blir att någon måste svara på befolkningens rop på hjälp.

Lunchekosändningen 2012-09-23 är ett gott exempel på hur inramandet av konflikten i landet skiftar år 2012. Det övergripande problematiska tillståndet är nu laglösheten i Libyen, och den utpekade ansvariga aktören – orsaken – är miliser, som i huvudsak beskrivs som islamister. I påannonserna beskrivs hur de *miliser som var med och störtade diktatorn* nu vägrar att lämna ifrån sig makten till den nya regeringen. Men en möjlig lösning i form av en folklig resning mot dessa framkommer sedan. Reportern berättar i första delen av inslaget att det varit demonstrationer i Benghazi i helgen, *för fred och mot extremism*, och att milisgrupper tillhåll stormats av demonstranter. Här beskrivs återigen de folkliga protesterna i det närmaste som en kraft, demonstrationerna sägs ha utvecklats *till en våg av stormning* mot de anklagade milisgrupperna. Demonstranternas handlingar, som kan förmodas ha varit våldsamma för att kunna övermanna beväpnade miliser, osynliggörs därmed. En tydlig skillnad konstrueras mellan de folkliga, legitima protesterna och de våldsamma och bråkiga milisgrupperna som ensamma står i vägen för en demokratisk utveckling. *Vi vill ha polis i uniform, inte extremister klädda i Afghanistanliknande kläder*, sägs stadsbornas *budskap* ha varit. Med *Afghanistanliknande kläder* tycks paralleller dras

till talibanstyre och religiös extremism. Reportern berättar att *den tändande gnistan* för protesterna var attacken mot amerikanska konsulatet, då fyra amerikaner dödades. Dådet tillskrivs milisen Ansar al-sharia, som vill med vapen införa en sträng form av islam och som trakasserat stadsborna i Benghazi sedan Khaddafi störtades. Ett tydligt narrativ har här växt fram: återigen är det folket, stadsborna, som protesterar, men denna gång då de tröttnat på islamisternas förtryck. Problemen i Libyen centreras alltså kring dessa tungt beväpnade miliser, som för ett år sedan var [...] hjältar när dom störtade diktatorn, men nu är ett hot. De många olika svårigheterna kring att bygga upp en fungerande demokrati i ett splittrat, kaotiskt och krigshärjat land reduceras här till ett enda konkret problem – islamister – vilket passar in i en traditionell mediebild av problem med väpnad religiös extremism i Nordafrika och Mellanöstern. I slutet av inslaget framkommer att politikerna i Tripoli har ställt ultimatumet att grupperna ska lämna tillbaka vapen och egendom, men bedömare ser det som osannolikt att jihadisterna och andra islamister kommer att lämna fredligt över det som de tagit i strid. Nu är det politikerna som antar hjälterollen, dock är det oklart om denna nya och svaga hjälte verkligen kan stå emot extremisterna.

7.5 På vems villkor sker rapporteringen?

Prioriterad källa	Period 1		Period 2–5		Period 4		Period 6	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
1. Svensk elitkälla	6	24%	15	13%	6	21%	0	0%
2. Svensk militärkälla	0	0%	8	7%	4	14%	0	0%
3. Annan västerländsk elitkälla	4	16%	12	10%	3	10%	2	7%
4. Annan västerländsk militärkälla	0	0%	6	5%	1	3%	0	0%
5. Regimen	0	0%	9	8%	6	21%	0	0%
6. Rebellerna/NTC	0	0%	23	19%	2	7%	8	30%
7. Utländskt nyhetsmedium	1	4%	12	10%	2	7%	2	7%
8. Civil i Libyen	1	4%	14	12%	0	0%	9	33%
9. Annan civilperson	0	0%	2	2%	0	0%	0	0%
10. Organisation	3	12%	6	5%	3	10%	1	4%
11. FN	2	8%	2	2%	1	3%	2	7%
12. Framgår ej	6	24%	7	6%	0	0%	2	7%
13. EU	0	0%	2	2%	1	3%	0	0%
14. Icke västerländsk elitkälla	2	8%	1	1%	0	0%	1	4%
	n=25		n=119		n=29		n=27	

Tabell 11. Den källa som prioriterats i analysenheterna under 2010 (period 1), kriget (period 2–5), då Natobombningarna var som mest intensiva (period 4), samt 2012 (period 6).

Under den totala rapporteringen period 2–6 (se tabell 12 nedan) är den vanligaste prioriterade källan ”rebellerna”, följt av ”civil i Libyen”, ”svensk elitkälla”, ”annan västerländsk elitkälla” samt ”utländskt nyhetsmedium”. Under 2010 (period 1) är det intressant att notera att det nästan endast är utomstående parter som uttalar sig om landet Libyen (elitkällor samt FN, 56%).

Källanvändningen under hela kriget liknar i stort den övergripande rapporteringen. Dock är det mer vanligt under upprinnelsen till kriget att en rebellkälla används (28%), liksom det under period 3 i högre grad prioriteras västerländska elitkällor (27%) eller militärkällor (20%). Under 2012 (period 6) dominerar istället “civil i Libyen”, följt av nära en tredjedel “rebellerna/NTC”. Sammanfattningsvis går det att konstatera att det under period 2–6 nästan lika ofta användes elitkällor (23%) som stridande parter (rebellier + regim, 27%) samt att civilpersoner eller militärkällor i nästan lika hög grad förekommer (17% och 10%).

Prioriterad källa	Natoinsatsen		Svenska insatsen		Total: Period 2–6	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
1. Svensk elitkälla	9	12%	8	44%	15	10%
2. Svensk militärkälla	8	11%	7	39%	8	5%
3. Annan västerländsk elitkälla	9	12%	0	0%	14	10%
4. Annan västerländsk militärkälla	6	8%	1	6%	6	4%
5. Regimen	6	8%	0	0%	9	6%
6. Rebellerna/NTC	12	16%	0	0%	31	21%
7. Utländskt nyhetsmedium	6	8%	1	6%	14	10%
8. Civil i Libyen	6	8%	0	0%	23	16%
9. Annan civilperson	0	0%	1	6%	2	1%
10. Organisation	3	4%	0	0%	7	5%
11. FN	2	3%	0	0%	4	3%
12. Framgår ej	3	4%	0	0%	9	6%
13. EU	2	3%	0	0%	2	1%
14. Icke västerländsk elitkälla	2	3%	0	0%	2	1%
	n=74		n=18		n=146	

Tabell 12. Den källa som prioriterats i analysenheter sorterade på de enheter som behandlar Natoinsatsen samt den svenska insatsen. Den sista kolumnen visar total för perioderna 2–6.

Även vid den rapportering som berör Natoinsatsen förekommer rebellerna oftast som prioriterad källa, dock i något lägre grad än under den totala rapporteringen period 2–6. Elit- och militärkällor är i stället något vanligare vid Natorapportering: 43% jämfört med 30% period 2–6. En annan skillnad är att civilperson i Libyen förekommer i hälften så många fall under Natorapporteringen. När det gäller täckningen av den svenska insatsen så framträder tydligare skillnader. I en stor majoritet av dessa analysenheter är den prioriterade källan en svensk elit- eller militärkälla (83%). I övrigt förekommer enbart västerländsk militärkälla, utländskt nyhetsmedium samt annan civilperson i ett fall vardera.

Reporterns stationering	Period 1	Period 2	Period 4	Period 6	Total: Period 2–5
	Antal Andel				

1. Med rebellerna	0 0%	6 20%	0 0%	3 11%	17 14%
2. Med regimen	1 4%	0 0%	0 0%	0 0%	1 1%
3. Med civilbefolkningen	0 0%	3 10%	0 0%	4 15%	11 9%
4. Sverige	7 28%	6 20%	13 45%	2 7%	29 24%
5. Svenska militärinsatsen	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	2 2%
6. Natoinsatsen	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%
7. Internationell organisation	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%
8. Annat land	9 36%	6 20%	5 17%	6 22%	23 19%
9. Framgår ej	8 32%	9 30%	11 38%	12 44%	36 30%
	n=25	n=30	n=29	n=30	n=119

Tabell 13. Var reportern har befunnit sig under rapporteringen beroende på period: 2010 (period 1), upprinnelsen till kriget (period 2), då Natobombningarna var som mest intensiva, under 2012 (period 6) samt under alla krigsperioder (period 2–5)

Varifrån reportern rapporterar har inte framgått i en tredjedel av analysenheterna. 2010 var det nästan lika vanligt att rapporteringen skedde från Sverige som “annat land”, dock nästan aldrig från Libyen. Under upprinnelsen till kriget (period 2) var det lika vanligt att reportern befann sig med rebellerna, i annat land eller i Sverige. Denna period beskrevs inga av journalisterna befinna sig med regimen. Under hela kriget (period 2–5) såg rapporteringen liknande ut, dock med en liten övervikt åt Sverige på bekostnad av “med rebellerna”. Intressant är dock att rapporteringen period 4 (då Natobombningarna var som mest intensiva) inte en enda gång skedde inifrån Libyen, utan endast från Sverige samt andra länder.

Övergripande problematiskt tillstånd	Stationering: Rebellfront	Total: Period 2–6	Presenterad lösning	Stationering: Rebellfront	Total: Period 2–6
--------------------------------------	---------------------------	-------------------	---------------------	---------------------------	-------------------

Antal Andel

1. Civilbefolkning lever under diktatur	6 30%	19 13%	1. Störta/störtandet av Khaddafi	12 60%	35 24%
2. Civilbefolkningen lider/dödas	2 10%	36 25%	2. Västlig intervention: oklart hur	0 0%	17 12%
3. Oppositionen dödas/tvingas retirera	2 10%	10 7%	3. Västlig intervention: flygförbudszon	0 0%	11 8%
4. Regimstyrkor attackeras	0 0%	6 4%	4. Västligt stöd till rebellgrupper	2 10%	8 5%
5. Inbördeskrig	8 40%	35 24%	5. Icke-militärt stöd till civilbefolkningen	0 0%	6 4%
6. Förtryck av folkgrupp	0 0%	4 3%	6. Diplomatisk/politisk lösning	4 20%	37 25%

7. Libyens relationer till omvärlden	0 0%	9 6%	7. Oklar eller annan lösning	2 10%	32 22%
8. Laglöshet/kaos	2 10%	18 12%		n=20	n=146
9. Oklart eller annat problem	0 0%	9 6%			
	n=20	n=146			

Tabell 14. Hur övergripande problematiskt tillstånd samt presenterad lösning framträder i analysenheter där reportern befunnit sig hos rebellerna, jämfört med total period 2–6.

När journalisten rapporterar från rebellfronten eller på annat sätt hos rebellerna, blir det tydligt att inramningen i högre grad stärker oppositionens problembeskrivning. De oftast förekommande problematiska tillstånden beskrivs då vara “inbördeskrig” samt “civilbefolkningen lever under diktatur”. Dessa siffror kan jämföras med 24% och 13% i den helhetliga rapporteringen period 2–6. Även de utpekade orsakerna stärker denna bild: “regimstyrkors agerande” 40% (jämfört med 25%) samt “Khaddafis agerande” 35% (mot 31%). Tydligast skillnad är det dock i den presenterade lösningen. När reportern befinner sig med rebellerna beskrivs lösningen i 60% av fallen vara “störtandet av Khaddafi”, jämfört med 24% i den sammanlagda rapporteringen från 2011 och 2012. Även “västligt stöd till rebellgrupper” är här starkare på 10%, jämfört med 5%.

En annan tydlig indikation på att reporterns stationering hos rebellerna påverkar inramandet är vilken sida civilbefolkningen indikeras stödja i konflikten. När journalisten befinner sig med rebellerna indikeras civilbefolkningen i hela 55% av fallen stödja motståndet fullt, detta jämfört med 31% i den sammanlagda rapporteringen period 2–6. Alternativet “majoritet stödja motstånd, minoritet stödja regim” ökar också från 19% till 35%. Med andra ord innebär detta att uttalat civilt stöd till motståndet ökar från 50% till 90% när journalisten rapporterar från rebellernas fronter. Vi har inte kunnat analysera hur rapporteringen förändras då reportern är inbäddad med regimstyrkorna, då detta endast uttalats i två analysenheter. Detta kan dock ses som ett resultat i sig.

7.6 Vilken aspekt av konflikten är i fokus?

Aspekt i fokus	Period 1		Period 2–5		Period 6	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
1. Konkreta händelser	2	8%	43	36%	12	44%
2. Militär teknik/metod	0	0%	13	11%	0	0%
3. Ekonomiska konsekvenser	1	4%	2	2%	0	0%
4. Libyska parter reaktioner/kommentarer	3	12%	24	20%	11	41%
5. Andra nationers reaktioner/kommentarer	11	44%	23	19%	3	11%
6. Konsekvenser för Sverige	3	12%	11	9%	0	0%
7. Annat	1	4%	1	1%	1	4%
8. Ej konfliktrelaterat	1	4%	2	2%	0	0%
9. Konsekvenser för andra länder	3	12%	0	0%	0	0%

Tabell 15. Den aspekt av den rapporterade händelsen som lyfts fram i analysenheterna under 2010 (period 1), kriget (period 2–5) samt 2012 (period 6).

Skillnaden är stor mellan vilken aspekt av det belysta ämnet som är i fokus i rapporteringen under 2010 (period 1) och övriga perioder sammantagna. Under 2010 (period 1) dominerar kategorin “andra nationers reaktioner och kommentarer”. Cirka en tiondel av rapporteringen handlar om “konsekvenser för andra länder” och lika stor del om “konsekvenser för Sverige”, men under krigsperioderna (2–5) minskar detta fokus och den förstnämnda aspekten försvinner helt. Prioriterade aspekter under kriget är “konkreta händelser” samt “libyska parters reaktioner och kommentarer” och “andra nationers reaktioner och kommentarer”. Slår man ihop de två variablerna som rör olika aktörers reaktioner och kommentarer på konflikten och kriget så blir denna kategori något större (39%) än själva skildringen av konkreta krigshändelser och konsekvenser för civila (36%). 2012 (period 6) sticker ut i jämförelse med krigsperioderna på så vis att konkreta händelser samt framför allt libyska parters reaktioner och kommentarer berörs i högre grad. Noterbart är vidare att ett libyskt fokus (libyska parters reaktioner/kommentarer samt konkreta händelser) efter upprinnelsen till kriget minskar till förmån för “konsekvenser för Sverige” och “andra nationers reaktioner och kommentarer”. Trenden vänder sedan under sista krigsperioden, period 5, tillbaka till ett övervägande fokus på konkreta händelser samt libyska parters reaktioner och kommentarer (23% resp. 40%). Aspekten “militär teknik/metod” är som vanligast under period 3, då Natointerventionen inleddes.

Sammanfattningsvis har lite drygt en tredjedel av krigsrapporteringen bestått av skildringar av konkreta krigshändelser och konsekvenser för civila. Olika parters reaktioner och kommentarer har dock sammantaget utgjort en något större del av rapporteringen, alltså har kampen om beskrivningen och tolkningen av kriget beretts lite mer utrymme än krigets faktiska skeenden. 2010, året innan kriget bröt ut, präglas rapporteringen om Libyen av ett övervägande fokus på andra nationers utsagor samt konsekvenser för dessa länder. Även om denna “blick” på Libyen fortfarande finns under kriget, så är den alltså mycket vanligare under 2010. Rapporteringen från 2012 har tvärtom ett större “libyskt” fokus än under kriget. Under krigsperioderna förändras aspekterna i fokus framför allt på så vis att omvärldsperspektivet på konflikten blir vanligare under mittenperioderna och konkreta krigshändelser nedprioriteras. Noterbart är att det är under en av dessa perioder som Natobombningarna är som mest intensiva.

8. Slutdiskussion

För att börja där ovanstående stycke avslutades, har vi med vår kvantitativa studie sett att krigsrapporteringen om Libyen i något högre grad fokuserades på debatten, än de konkreta händelserna i kriget. Hvitfelt och Mattson har i sin studie av Gulfkriget kommit till liknande slutsatser. Dock har vi i vår studie fått fram tydligast resultat när vi jämfört perioden innan kriget med rapporteringen under och efter kriget. Innan kriget låg fokus främst på debatt och konsekvenser för andra länder. Efter kriget behandlades konkreta händelser i Libyen i mycket högre grad. Den period av kriget då konkreta händelser och konsekvenser för civila var som minst i fokus var period 4, då Natobombningarna var som mest intensiva. Under denna period var ingen av medieföretagens egna reportrar stationerade i Libyen i vårt urval. Det är dock under denna period som flest kritiska skildringar av attackerna återfinns.

Denna studie har inte kartlagt spektrumet av åsikter, eller graden av konsensus, kring Libyenkriget hos den svenska politiska eliten. Indexing-teorin förutsäger att journalistiken tenderar att återge, "indexera", de konkurrerande perspektiv på en fråga som återfinns hos den politiska eliten. Vi vet att beslutet om att Sverige skulle delta i Nato-insatsen togs i bred politisk enighet i riksdagen och att ledande politikernas omdömen efter den första delen av insatsen var positiva. Vår kvantitativa studie visar att ingen negativ skildring av det svenska deltagandet förekommit i det undersökta materialet, vilket ändå är ett resultat som tycks bekräfta en tydlig indexing-effekt på denna del av rapporteringen. Det är förstås möjligt att de svenska journalisterna återgett en likadan bild av insatsen som elitkällorna av andra skäl än att de "indexerat" dessas ståndpunkter. Men det faktum att den rapportering om svenska insatsen som baserats på svenska elitkällor är ännu mer positiv till insatsen visar på att det är troligt att en "indexering" skett. I den kvalitativa studien framkommer dessutom ett tydligt exempel på denna process, där journalisterna okritiskt återger militärens beskrivning av hur framgångsrik insatsen varit. Precis som insatsens PR-officer skrev i den minnesbok som är citerad i inledningen av denna uppsats, så tycks all rapportering från svenska mediers besök på den Sicilianska flygbasen ha varit "odelat positiv".

Anmärkningsvärt är att rapporteringen om den svenska insatsen helt saknar negativa/kritiska drag. Täckningen av Natoinsatsen i stort har förvisso också en kraftig övervikt av positiva skildringar, men där återfinns ändå viss kritisk rapportering. Detta talar för att de undersökta mediernas nationella hemvist har påverkat mediebildens av det egna landets krigsinsatser i positiv riktning. Vi har alltså funnit visst stöd för Hallins och Bennetts teorier om nationell snedvridning och indexing. Frågan är i hur stor utsträckning detta gäller den svenska rapporteringen om övriga

aspekter av Libyenkonflikten. Har även mediernas inramning och tolkning av konflikten och kriget påverkats av svenska elitkällors problembeskrivning?

Enligt Entmans modell om “cascading activation” är det främst elitpersoner (exempelvis militärer och politiker) som genom sin retorik avgör vilka tolkningsramar som får störst spridning i medierna. Denna modell bär alltså stora likheter med den ovan beskrivna indexing-teorin. Vi kan konstatera att de dominerande inramningarna i den sammantagna rapporteringen i hög grad liknar de tolkningsramar som framträtt i rapportering baserad på elitkällor. Dessa tolkningsramar kan också sägas vara förenliga med den lösning som framförts av många svenska politiker, militärer och experter – en västlig intervention respektive ett svenskt deltagande. Våra resultat verkar därmed bekräfta Entmans modell.

Detta går även att relatera till Carruthers teorier om hur medierna, särskilt under upprinnelsen till ett krig, brukar utmåla militära lösningar som de mest fördelaktiga. Detta bland annat på grund av medielogikens fokus på elitkällor, som tenderar vara mer positiva till krigsengagemang. I den kvantitativa framinganalysen har vi fått fram tydliga resultat som pekar mot att militära lösningar i form av västliga engagemang i högre grad förespråkas i analysenheter vars primärkälla är en representant från militären (från 30% till 79%) eller en elitkälla (från 30% till 39%). Vi har även sett att inramningen av konflikten “tillspetsades” under upprinnelsen till kriget, då oppositionens problembeskrivning var som starkast. Dessa resultat verkar därmed bekräfta Carruthers teori, samt gå i linje med teorierna om “indexering” och framing.

Som tidigare nämnts har framinganalysen i denna studie indikerat att det fanns vissa problembeskrivningar, orsaker samt föreslagna lösningar som dominerade nyhetsbevakningen. Dessa var sådana som lyfte fram oppositionen i fördelaktig dager och Khaddafi i ofördelaktig dager, till exempel genom att förespråka störtandet av denne samt beskriva honom som orsaken till det lidande civilbefolkningen utsatts för. Resultaten visar även att den sammantagna nyhetsbevakningens inramning var mycket lik den som framkom när endast analysenheter med rebellerna som primärkälla undersöktes. Detta kan tolkas som att den övergripande rapporteringen om konflikten i Libyen i stora drag visade upp samma bild som oppositionen förespråkade. Rapporteringen liknade även den där endast analysenheter med elitkällor som primärkälla undersöktes. Elitkällorna verkar därmed ha förmedlat en liknande problembeskrivning, orsak och lösning som rebellerna. Inramningen såg helt annorlunda ut när analysenheter vars primärkälla var en regimrepresentant studerades. Intressant att notera är att det under 2010, innan kriget bröt ut, inte alls problematiserades kring att Libyen var en diktatur. Detta skulle utifrån framingteorin

kunna förklaras med att tolkningsramar som lyfte fram folket som offer och regimen/Khaddafi som skurk inte existerade vid den tiden. Då var i stället den *tokige ledaren* Khaddafis hantering av Libyens relationer till omvärlden den hegemoniska tolkningsramen.

När nyhetsbevakningen domineras av hegemoniska tolkningsramar som är kraftfullt förankrade i vår kulturella förförståelse, menar Entman att det blir svårare att som journalist presentera motbilder (kontraramar) till dessa. Vidare menar Entman att ett medielandskap helt utan kontraramar snarare fungerar som ett propagandainstrument åt makteliten, än en granskande "tredje statsmakt". I det undersökta materialet såg vi få analysenheter som kunde tolkas uppvisa kontraramar till de redan etablerade. De som bröt mest mot de dominerande tolkningsramarna var de analysenheter som visade regimen problembeskrivning, och då främst med syfte till att Natobombningarna var dåliga och drabbade civilbefolkningen. Dessa var dock väldigt få, och utgjorde endast några procent av urvalet. Det fanns heller knappt några kontraramar som direkt pekade ut rebellerna som orsaken till konflikten under 2011. Bristen på kontraramar i rapporteringen från Libyenkriget kan därmed ses som problematisk utifrån Entmans teori. En mer komplex bild där även oppositionsgrupper inkluderades som orsak till problemen i landet började växa fram först i krigets avslutande skede, men framför allt i period 6 (2012). Denna period skiftar därmed inramningen kraftigt, vilket beror på att Khaddafiregimen har fallit och att därmed nya orsaker behöver pekas ut. Denna period dyker gruppen "islamister" plötsligt upp som den näst största orsaken. Att alternativa bilder av kriget dyker upp först i slutet av konflikten, kan tolkas gå i linje med Hallins teori om hur alternativa vinklar i medierna inte dyker upp förrän konsensus i den politiska eliten brutits upp. Vi kan dock inte säga säkert om det är orsaken i det här fallet. Denna effekt syns även i skildringen av Natoinsatsen, som till en början enbart skildras positivt för att sedan mot slutet i viss mån problematiseras. Men denna nyansering skulle också kunna relateras till hur Natobombningarna under Kosovokriget började problematiseras helt enkelt för att civila dödsoffer framkom i medierapporteringen.

Lakoff beskriver i sin studie om metaforer som användes i retoriken kring Gulfkriget, hur skeendena då målades upp som en saga – en kamp mellan gott och ont. Dessa tendenser påvisade även Hvitfelt & Mattson när de studerade den svenska mediebevakningen av samma krig. Vi har i denna studie funnit att sagonarrativet varit kraftigt dominerande även i rapporteringen från kriget i Libyen. Kampen mellan de goda (folket, rebellerna, västmakterna) och de onda (Khaddafi, regimen, legosoldaterna) har varit närvarande i en majoritet av de studerade artiklarna och nyhetsinslagen. Detta har vi sett i form av hur nyheten ramats in, hur Khaddafi och motståndet beskrivits, vilken sida civilbefolkningen indikeras stödja samt vilka värderingar och moraliska

undertoner som särskilt framträtt i krigsbevakningen. När inramningen sedan skiftar år 2012 och "islamister" dyker upp som en ny orsak till problemen, stämmer detta väl överens med mediedramatiseringens sagonarrativ och den kulturella förankring som publiken antas ha. Krigets tolkningsramar tycktes förepsråka att problemen i landet skulle lösas genom störtandet av diktatorn. 2012 finns inte längre denna förtryckande makt, men problemen i landet kvarstår. I och med att rebellerna i mediedramatiseringen av kriget målats upp som en homogen, samlad grupp "hjältar", verkar det behövas nya förklaringsmodeller till skeendena i landet. Det är även nu det forna motståndet börjar beskrivas som "miliser" eller "väpnade grupper" – ord som är mycket mindre positivt laddade än rebeller eller opposition. Nu uppenbarar sig också starka splittringar inom motståndet, och de nya "skurkarna" klargörs bland annat vara "islamister" eller "jihadister". Denna bild förstärks genom att civilbefolkningen i en femtedel av fallen beskrivs "stödja NTC men ej islamister". Artiklarna och nyhetsinslagen som studerats är producerade av svenska medieföretag, för en svensk publik. Att muslimska extremister därför i allt större grad börjar pekats ut som problematiska för Libyens utveckling är därför föga förvånande, sett till den västerländska kontext som nyheterna producerats i. Detta kan relateras till Entmans beskrivning av hur tolkningsramar som stämmer väl överens med publikens kulturella bakgrund tenderar att befästas. Det kan ha lett till att det blivit svårare för journalisterna att presentera kontraramar om kriget och konflikten.

Hvitfelt och Mattson beskrev även i sin studie hur nationers ledare ofta får personifiera krigets olika sidor. Under Gulfkriget gavs Saddam Hussein en tydlig roll som "boven i dramat" – en ond galning. Vi har även i vår studie konstaterat att Khaddafi ofta fick personifiera de negativa skeendena i landet under kriget. I en tredjedel av analysenheterna pekades Khaddafi personligen ut som orsaken till problemen. Denna personifiering stärktes även under period 5, när rebellerna avancerade och intog huvudstaden. Nohrstedt, Höijer och Ottosen diskuterar i sin studie av Kosovokonflikten, hur en mer mångfacetterad och inte enbart negativ bild av den serbiske ledaren Slobodan Milosevic existerade innan kriget. I vår studie har vi fastställt att framställningen av Khaddafi följer samma mönster. För det första gällande vilken titel Khaddafi beskrivs med. Innan kriget är det neutrala ordet "ledare" vanligast, medan "diktator" dominerar helt efter kriget. Att ordet diktator inte är lika vanligt år 2010, går i linje med att folkets liv under diktatur i Libyen inte alls problematiserades under detta år. 2010 framträdde även en mer komplex bild av Khaddafi i form av vilka egenskaper han beskrevs ha, medan dessa andra egenskaper helt har uttraderats år 2012. Att Khaddafi målades upp som en grym diktator och ofta likställdes med Hitler, skulle kunna tolkas som ett genomslag för oppositionens och Natoländernas problembeskrivning som i förlängningen gynnade en intervention i landet.

Tumber belyser de senaste decenniernas trend med så kallade "inbäddade" journalister i krigsrapportering. Detta kan jämföras med hur en stor del av rapporteringen från Libyenkriget gjordes av journalister som var stationerade hos rebellerna. Tumber diskuterar hur en sådan "inbäddning" åstadkommer en starkare identifikation hos journalisterna med den sida av kriget som de följer. En sådan effekt är tydlig i de studerade analysenheter där journalisten är stationerad hos rebellerna. Oppositionens problembeskrivning blir då långt mer framträdande – den utpekade orsaken är i högre grad Khaddafi eller regimstyrkorna och lösningen är i en majoritet fallen störtandet av Khaddafi. Det indikerade stödet för rebellerna från befolkningen ökar också rejält. Här finns alltså ett tydligt stöd för teorin om att inbäddning snedvrider rapporteringen. Intressant är också att en "inbäddning" hos regimen endast förekommer i två analysenheter (jämfört med 19 för rebellerna). Av dess två fall kan inga riktiga slutsatser dras, men i båda analysenheterna framkommer en problembeskrivning som istället är vriden till regimen fördel, vilket indikerar ett ytterligare stöd för ovanstående.

I den kvalitativa studien framkommer exempel på hur sympati och identifikation med rebellerna konstruerats narrativ- och språkmässigt. Då endast sex analysenheter närstuderats kan vi inte dra några starka generella slutsatser av detta, men det faktum att de valts ut som exempel på olika tendenser som vi bevisat i den kvantitativa studien talar för att de uppnår viss representativitet. Resultatet visar dels att personliga detaljer hos rebellerna och anspelningar på publikens kulturella förankring i reportage har skapat en identifikation med och sympati för rebellerna. Då en relativt stor del av rapporteringen skildrat rebellerna på plats har dessa levandegjorts och framträtt som människor, medan regimsidans representanter genomgående skildrats på håll. Vidare har regimen framställts som aktivt subjekt bakom krigshandlingar, medan oppositionens aktiva handlande dolts bakom ord som får dem att framstå mer som en folklig kraft. Det kan jämföras med hur Nohrstedt et al. beskrivit att medierna i mindre grad skildrade den kosovoalbanska sidans våld under Kosovokonflikten.

Särskilt tydligt blir detta i relation till de "legosoldater" som Khaddafi ansågs använda sig av under kriget. Legosoldaterna pekades i många analysenheter ut som ansvariga för de krigsbrott som skedde under kriget, och deras handlingar beskrevs ingående. Krigsbrott utförda av rebellmiliserna däremot blev inte synliggjorda i vårt urval. Detta kan relateras till McQuails beskrivning av hur fria medier i demokratiska länder under krig riskerar att utvecklas till propagandaorgan åt någon av de stridande parterna. Bilden av att Khaddafi använde sig av känslolösa legosoldater mot civilbefolkningen var vitt spridd i medierna, trots att detta påstående i

efterhand inte gått att bevisa. Om legosoldaterna endast varit ett exempel på “svart propaganda” från oppositionen är svårt att svara på, men med vetskapen om den stora roll som propaganda brukar spela i mediebevakningen av krig är detta en möjlighet.

8.1 Slutsats

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att bilden som förmedlades av Libyenkriget i de undersökta medierna konstruerats som en berättelse om ett samlat folkligt uppror mot en grym diktator, en kamp mellan gott och ont. Motståndsrörelserna har indikerats ha ett brett folkligt stöd och genomgående framställts som “hjältarna” som ska befria sitt land från den brutala diktaturen. Khaddafi har gått från att innan kriget ha skildrats på ett relativt mångsidigt sätt till att under kriget anta rollen som den grymme “skurken”. Natoinsatsen, samt det svenska deltagandet, har framstått som den räddande ängeln som trätt in för att skydda civilbefolkningen från diktatorn. Denna övergripande bild har varit särskilt framträdande under upprinnelsen till inbördeskriget och sedan varit förhärskande fram till slutet av kriget då kontraramar börjar framträda. 2012, när Khaddafi sedan länge är borta från makten, framträder de splittringar som funnits inom motståndsrörelsen och bland folket. Den nya skurken i dramat blir då miliser och islamister. Ett av studiens tydligaste resultat är att rapporteringen kring den svenska insatsen varit ensidigt positiv och helt i linje med elit- och militärkällors perspektiv. Vi kan därför konstatera att även svensk medierapportering tycks spegla den nationella elitens bild av det krig som landet deltar i, ett mönster som varit framträdande i forskning kring mediepåverkan i andra länder under krig.

Den slutsats som ligger närmast till hands är att det här är en snedvriden bild av kriget. Detta med utgångspunkt i att problematiska sidor hos oppositionen, Nato och den svenska insatsen inte skildrats alls, eller i mycket liten utsträckning. Samtidigt kan man fråga sig hur pass eftersträvansvärt det skulle ha varit med en *helt* “balanserad” rapportering. Med tanke på det maktövertag och den repressiva maktapparatur som Khaddafi och hans regim besatt, kan man argumentera för att det är naturligt att journalister litar något mer till information och problembeskrivningar som kommer från upprorssidan. Som vi diskuterat under kapitlen teori och tidigare forskning så tvingas journalister arbeta under mycket svåra förhållanden vid krig- och konfliktrapportering, vilket är en av orsakerna till att mediebilderna av krig tenderar att ge slagsida åt någon part. Vår avsikt är inte att peka ut enskilda journalister som ansvariga för de tendenser vi påvisat i denna studie.

Studien har gett resultat som går att förankra i teorier om framing, indexing samt övergripande processer som påverkar journalistiken i samband med krig. Resultaten kan även sägas gå i linje

med de som framkommit i tidigare studier av Libyenkriget samt andra liknande krig. Denna studie är dock begränsad till sitt omfång och vi anser därför att bredare och mer djupgående studier är nödvändiga för att med större säkerhet kunna svara på frågorna hur Libyenkriget framställts i svenska medier, och varför.

Referenser

Böcker, vetenskapliga artiklar och uppsatser:

Bakke Foss, Amund (2012). *The Libyan Rebellion: With Media as a Weapon*. Masteruppsats, Peace and Conflict Studies, Department of Political Science, Universitetet i Oslo.

Carruthers, Susan L. (2000). *The media at war: communication and conflict in the twentieth century*. Basingstoke: Macmillan

Crahan, Margaret E. & Krieger, Joel (red.) (2001). *The Oxford companion to politics of the world*. 2. ed. New York: Oxford Univ. Press

Entman, Robert M. (2004). *Projections of power: framing news, public opinion, and U.S. foreign policy*. Chicago: University of Chicago Press

Entman, Matthes & Pellicano (2009). *Nature, sources and effects of news framing*, I: Wahl-Jorgensen & Hanitzsch(red.) (2009). *The handbook of journalism studies*. New York: Routledge

Esaiasson, Peter (2007). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 3., [rev.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena (red.) (2012). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 4., [rev.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik

Försvarsmakten (2012). *FL 02: flyginsats Libyen 02 : Operation Unified Protector : 2011-07-21 -- 2011-10-25 : minnesbok*. Stockholm: Försvarsmakten

Fritzen, Kathrine Silje (2013). *Konflikt og konsensus: En kvantitativ innholdsanalyse av pressens dekning av den norske militære deltagelsen i Libya 2011*. Masteuppsats, Institutt for sosiologi og statsvitenskap, Norges teknisk-naturvitenskaplige universitet.

Hernbäck, Eva & Johnson, Göran (2012). *Libyen: från Tripolitanien till Ghaddafis sista dagar*. Stockholm: Norstedt

Hvitfelt, Håkan & Mattsson, Karin (red.) (1992). *Bilden av ett krig. D. 2, Gulfkriget : ett mediedrama i två akter : en analys av rapporteringen i svenska medier*. Stockholm: Styr. för psykologiskt försvar (SPF)

Jowett, Garth & O'Donnell, Victoria. (2012). *Propaganda and persuasion*. 5. ed. London: SAGE

Lakoff, George & Johnson, Mark (2003[1980]). *Metaphors we live by*. Chicago: Univ. of Chicago Press

Lindvall, Fredrik & Forsman, David (2012). *Internationella insatser i Libyen 2011: en analys av den militära kampanjen mot Gaddafis regim*. Stockholm: Försvarsanalys, Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI)

Lund, Aron (2010). *Moammar Al-Gaddafi: diktatorn som omfamnas av väst*. Stockholm: Utrikespolitiska institutet

Lund, Aron & Johannesson, Martina (2012). *Länder i fickformat. 312, Libyen*. [Omarb. och aktualiserad version Stockholm: Utrikespolitiska institutet (UI)

McQuail, Denis (2010). *McQuail's mass communication theory*. 6. ed. London: Sage

Magnusson, Linus & Ottosson, Philip (2011). *Den gode & den onde*. C-uppsats, Journalistik och medieproduktion, Linnéuniversitetet.

Nohrstedt, Stig Arne, Höijer, Birgitta & Ottosen, Rune (2002). *Kosovokonflikten, medierna och medlidandet: ett projekt om medierapporteringen, propagandan och allmänhetens reflektioner*. Stockholm: Styrelsen för psykologiskt försvar.

Ottosen, Rune, Slaatta, Tore & Öfsti, Sigurd (2013). *How they missed the big story: Norwegian news media and NATO's military operation in Libya*. Conflict and communication online, Vol.12, No1 2013, ISSN 1618 0747.

Pan, Z & Kosicki, G M (1993). Framing analysis: An approach to news discourse. *Political communication*, 10, 55-75.

Sela, Avraham (red.) (1999). *Political encyclopedia of the Middle East*. New York: Continuum

Shehata, Adam (2012). *Medierna och makten över publiken*. I: Nord, Lars & Strömbäck, Jesper (red.) (2012). *Medierna och demokratin*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Tumber, Howard (2009). *Covering war and peace*. I: Wahl-Jorgensen, Karin & Hanitzsch, Thomas (red.) (2009). *The handbook of journalism studies*. New York: Routledge

Tunander, Ola (2012). *Libyenkrigetets geopolitik: humanitär intervention eller kolonialkrig?* Lund: Celanders

Utrikesdepartementet (2011)a. *Svenskt deltagande i den internationella militära insatsen i Libyen* (Regeringens proposition 2010/11:111). Stockholm: Regeringskansliet.

Utrikesdepartementet (2011)b. *Fortsatt svenskt deltagande i den internationella militära insatsen i Libyen* (Regeringens proposition 2010/11:127). Stockholm: Regeringskansliet.

Nyhetsartiklar:

Hökerberg, Josefine (2011). *Våldsamheter i Libyen och Jemen trappas upp*. Dagens Nyheter, 19 februari.

Sydsvenskan (2011)a. *Tre Gripenplan lättar idag efter historiskt beslut*. 2 april.

Sydsvenskan (2011)b. *Oroligheter trots hot om våld från regimen*. 19 februari.

Elektroniska resurser:

BBC News (2011) *Libya: France recognises rebels as government*. Hämtat: 2013-11-19
<http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-12699183>

Dagens Nyheter (2013). *Om oss*. Hämtat 2013-12-07
<http://info.dn.se/info/om-oss/>

Försvarsmakten (2013). *OUP - Libyen*. Hämtat: 2013-12-18

<http://www.forsvarsmakten.se/sv/var-verksamhet/internationella-insatser/avslutade/truppinsatser/oup-libyen/>

Human Rights Watch (2009). *Italy/Libya: Gaddafi visits to celebrate dirty deal*. Hämtat 2013-11-19

<http://www.hrw.org/en/news/2009/06/09/italylibya-gaddafi-visit-celebrates-dirty-deal>

Human Rights Watch (2011)a. *Libya: Arrests, assaults in advance of planned protests*. Hämtat: 2013-11-19

<http://www.hrw.org/news/2011/02/16/libya-arrests-assaults-advance-planned-protests>

Human Rights Watch (2011)b. *Libya: Security forces kill 84 over three days*. Hämtat: 2013-11-19

<http://www.hrw.org/news/2011/02/18/libya-security-forces-kill-84-over-three-days>

Human Rights Watch (2011)c. *Libya: Militias terrorizing residents of loyalist town*. Hämtat: 2013-12-19

<http://www.hrw.org/news/2011/10/30/libya-militias-terrorizing-residents-loyalist-town>

Ian Black (2011). *Qatar admits sending hundreds of troops to support Libya rebels*. The Guardian. Hämtat: 2013-11-19

<http://www.theguardian.com/world/2011/oct/26/qatar-troops-libya-rebels-support>

Ian Black & Owen Bowcott (2011). *Libya protests: massacres reported as Gaddafi imposes news blackout*. The Guardian. Hämtat: 2013-11-19

<http://www.theguardian.com/world/2011/feb/18/libya-protests-massacres-reported>

Lakoff, George (1991). *Metaphor and war*. Hämtat 2013-10-25

<http://georgelakoff.files.wordpress.com/2011/04/metaphor-and-war-the-metaphor-system-used-to-justify-war-in-the-gulf-lakoff-1991.pdf>

Landguiden (2013). *Förväntad livslängd*. Hämtat 2013-11-19

<http://www.landguiden.se/Statistik/BefolkningSprak?id=539&mode=list>

Lönegård, Claes (2012). *Sveriges hemliga propagandasoldater*. Fokus. Hämtat: 2013-12-18
<http://www.fokus.se/2012/05/sveriges-hemliga-propagandasoldater/>

Markey, Patrick (2013). *Anarchy at door, West starts to rebuild libyan army*. Reuters. Hämtat 2013-12-18
<http://www.reuters.com/article/2013/12/05/us-libya-crisis-idUSBRE9B406B20131205>

MMS (2013). *Tittarsiffror*. Hämtat 2013-12-15 <http://mms.se/hottop/hottop.asp>

Svenska Dagbladet (2011). *Gripenplan får inte bomba markmål*. Hämtat: 2013-12-18
http://www.svd.se/nyheter/inrikes/gripenplan-far-inte-bomba-markmal_6048739.svd

The News International (2011). *Protesters take control of several Libyan cities*. Hämtat: 2013-11-19
<http://www.thenews.com.pk/TodaysPrintDetail.aspx?ID=31907&Cat=1>

TNS Sifo (2013). *Rapport, Orvesto konsument 2013:2*. Hämtat 2013-12-07
http://www.tns-sifo.se/media/478048/rapport_orvesto_konsument_2013_2.pdf

The Sydney Morning Herald (2011). *Libyan Islamists seize arms, take hostages*. Hämtat: 2013-11-19
<http://news.smh.com.au/breaking-news-world/libyan-islamists-seize-arms-take-hostages-20110221-1b19c.html>

Xuequan, Mu (2011). *Two policemen hanged in Libya protests*. News Xinhua. Hämtat: 2013-11-19
http://news.xinhuanet.com/english2010/world/2011-02/19/c_13739109.htm

Utrikesutskottet (2011). *Utlåtande 2011/12:UU5*. Hämtat 2013-11-19
http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Utskottens-dokument/Betankanden/versyn-av-den-europeiska-gran_GZ01UU5/

Kvalitativt undersökta artiklar och nyhetsinslag

Ekot (2012) [Radioprogram]. Sveriges Radio, P1, 23 september, 12:30.

Hökerberg, Josefine & Brors, Henrik (2011). *Nu skjuter de bara för att döda*. Dagens Nyheter, 21 februari.

Ohlsson, Erik (2011). *Frivilliga tränas för att störta Kaddafi*. Dagens Nyheter, 5 mars.

Rapport (2011) [TV-program]. Sveriges Television, SVT1, 22 februari, 19:30.

Rapport (2011) [TV-program]. Sveriges Television, SVT1, 18 mars, 19:30.

Örstadius, Kristoffer (2011). *Sverige hyllas för insatsen i Libyen*. Dagens Nyheter, 6 augusti.

Appendix

Söksträngar:

I Retreiver samt SVT:s arkiv använde vi oss av följande söksträng under period 2 till 6:

liby* AND (*dafi OR *daffi OR *dhafi OR *dhaffi OR *hafy OR *dafy OR gripen OR gripen* OR jas OR nato OR nato* OR sverige OR svensk OR svensk*)

Detta för att fånga upp analysenheter som behandlar Libyen och Khaddafi eller Sveriges/Natos medverkan i konflikten. Under period 1 (2010) använde vi oss av en söksträng som endast inbegrep Libyen och de olika stavningarna på Khaddafi, då de andra sökorden var irrelevanta för denna tidsperiod eftersom konflikten ännu inte brutit ut. Sökningen begränsades till att endast omfatta artiklar publicerade i Dagens Nyheters nyhetsdel, samt tv-inslag sända och producerade av Rapport.

I SR:s manusarkiv gick det inte att använda sig av sökningar med asterisker, vilket innebar att vi fick förenkla söksträngen något.

Fritext: *libyen AND (khadaffi OR khaddaffi OR khaddafi OR khadafi OR kaddafi OR kadaffi OR kadafi OR kaddaffi OR gaddafi OR gadaffi OR gaddaffi OR ghaddafi OR ghadaffi OR ghaddaffi OR qaddafi OR qadaffi OR qhadafi)*

Ord i titel: *påa*

Denna söksträng får förvisso inte med alla de olika stavningarna av Khaddafis namn, dock beräknar vi att den innefattar alla de vanligaste stavningsformerna. Det minimala bortfall som kan ha uppstått då vi inte fått med exempelvis stavningen *Khadafy* beräknar vi inte bör ge något skevt urval, då detta skrivsätt är ytterst ovanligt (vi fick inte några träffar då vi provsökte med denna och liknande stavningar i arkivet under några testperioder). Genom att skriva in ordet *påa* i titelsökningen, kunde vi ytterligare avgränsa sökningen till att bara omfatta Ekots nyhetssändningar. Arkivet tog annars med inslag från alla SR-produktioner – exempelvis Studio ett, P1-morgon eller P3 nyheter – vilket resulterade i tusentals träffar och ett ohanterligt material att sälla i. Ett möjligt problem med användandet av *påa* i titelsökningen är att enstaka kortare inslag om Libyen som saknar påannonsering kan ha fallit bort ur urvalet. Vi betraktar dock inte detta som särskilt allvarligt då vi ändå velat utesluta notiser och kortare tv-/radioinslag på grund av svårigheten att analysera dessa.

KODSCHEMA

V.00 Analysenhet

DN: 1XX
Rapport: 2XX
Ekot: 3XX

V.01 Kodare

1. Mattias
2. Kajsa
3. Båda

V.02 Datum+tid för publicering

ex. 20110830-1645
(30 augusti -11, klockan 16:45)

V.03 Inslagetets längd

Tid eller antal tecken
Ex. 1.29, 2567
(1 min 29 sek, 2567 tecken)

V.1 Medium

1. DN
2. Rapport
3. Ekot

V.2 Period

1. (2010)
2. (17/3–18/4, 2011)
3. (19/3–17/4, 2011)
4. (30/4–29/5, 2011)
5. (7/8–5/9, 2011)
6. (2012)

V.3 Övergripande problematiskt tillstånd

1. Civilbefolkning lever / har levt under diktatur
2. Civilbefolkning lider eller dödas
3. Oppositionsgrupper dödas eller tvingas retirera
4. Regimens representanter attackeras
5. Inbördeskrig
6. Förtryck av folkgrupp (svarta, kvinnor, flyktingar)
7. Libyens relationer till omvärlden
8. Laglöshet / kaos
9. Oklart eller annat problem

V.4 Definierad orsak

1. Regimen, regimstyrkans eller regimtrognas agerande
2. Oppositionsgruppers agerande
3. Västmakts agerande
4. Annat lands agerande
5. Khaddafi + familjs agerande
6. Sveriges agerande
7. Oklar eller annan orsak
8. Strider i allmänhet
9. Laglöshet / kaos
10. Islamister

V.5 Presenterad lösning

1. Störta/störtat Khaddafi
2. Västlig intervention, oklart hur
3. Västlig intervention: flygförbudszon
4. Västligt stöd till rebellgrupper (vapen, pengar, strida med)
5. Icke-militärt stöd till civilbefolkning (sjukvård, mat, vatten)
6. Diplomatisk/politisk/administrativ lösning
7. Oklar eller annan lösning

V.6 Huvudsaklig benämning av Khaddafi

1. President
2. Ledare
3. Överste/General
4. Diktator/Envåldshärskare/Härskare/Tyrann
5. Enbart vid namn
6. Nämns inte

V.7 Egenskap associerad till Khaddafi + hans familj

1. Tokig (excentrisk, bisarr, galen)
2. Grym (mördare)
3. Islamist
4. Sexistisk (förtryckare, sexuellt utsvävande)
5. Beräknande (slug, listig)
6. Uthållig (en kämpe)
7. Diplomatisk (solidarisk, rättvis)
8. Ingen värdering/nämns ej
9. Svag (pressad, trängd, desperat)
10. Maktfullkomlig (diktatorisk, klamrar sig fast vid makten)

V.8 Huvudsaklig benämning av motstånd

1. Rebeller (revolutionärer, upprorsmän)
2. Miliser (väpnade grupper)
3. Opposition/motstånd, NTC
4. Islamister (radikala muslimer, jihadister)
5. Komplex sammansättning
6. Inget motstånd presenterat
7. Demonstranter (protesterande, folkligt uppror, avhoppare)
8. Martyrer

V.9 Motstånd indikeras vara

1. Samlat och starkt
2. Samlat och svagt
3. Splittrat men starkt
4. Splittrat och svagt
5. Inget motstånd presenterat / värderas inte

V.10 Civil befolkning indikeras

1. Stödja motståndsrörelserna / någon motståndsrörelse
2. Stödja regimen
3. Majoritet stödja motstånd, minoritet stödja regim
4. Majoritet stödja regim, minoritet stödja motstånd
5. Stödja internationell insats
6. Framgår ej
7. Övergångsregeringen (NTC) men ej islamister.
8. Vara missnöjd med nytt styre

V.11 Prioriterad källa

1. Svensk elitkälla (politiker, mellanösterneexpert)

2. Svensk militärkälla (militärstrateg, befälhavare, talesperson osv.)
3. Annan västerländsk elitkälla
4. Västerländsk militärkälla
5. Regimen
6. Rebellerna / NTC
7. Utländsk nyhetsbyrå/medium _____
8. Civil i Libyen
9. Annan civilperson
10. Organisation, Internationell institution (HRW osv.)
11. FN
12. Framgår ej
13. EU
14. Icke västerländsk elitkälla

V.12 Aspekt av konflikten i fokus

1. Konkreta krigshändelser, händelser och konsekvenser för civila
2. Militär teknik/metod
3. Ekonomiska konsekvenser
4. Libyska parter reaktioner och kommentarer
5. Andra nationers reaktioner och kommentarer
6. Konsekvenser för Sverige samt debatt i Sverige
7. Annat
8. Ej konfliktrelaterat
9. Konsekvenser för andra länder

V.13 Framställning av Natointerventionen

1. Positiv/lyckad
2. Negativ/misslyckad
3. Nödvändig men med vissa konsekvenser
4. Värderas inte
5. Behandlas inte

V.14 Framställning av Sveriges deltagande i Natointerventionen

1. Positivt/lyckat
2. Negativt/misslyckat
3. Nödvändigt men med vissa konsekvenser
4. Värderas inte
5. Behandlas inte

V.15 Värderingar i kringliggande element (layout, grafik, ljud, bild, video) lyfter fram

1. Oppositionsgruppers problembeskrivning
2. Regimens problembeskrivning
3. Natointerventionen (eller den svenska insatsen)
4. Inga värderingar
5. Civilbefolkningens lidande och vardag
6. Khaddafi i ofördelaktig dager
7. Laglöshet och kaos
8. Islamister i ofördelaktig dager
9. Andra värderingar, ej om Libyen

V.16 Reporter rapporterar främst från

1. Rebellfronten eller hos rebellerna
2. Regimfronten eller hos regimrepresentanter
3. Civil befolkning
4. Sverige
5. Svenska militärinsatsen
6. Natoinsatsen
7. Internationell organisation
8. Annat land
9. Framgår ej

KODNYCKEL

V3, V4 & V5: När det gäller de tre variabler som belyser vilken tolkningsram som förmedlas har dessa ibland fått avgöras med ett visst mått av tolkning. För att exempelvis kunna definiera vilket *övergripande problematiskt tillstånd* som beskrivs i analysenheter som speglar flera händelser eller olika parter tolkningar av en händelse har faktorer såsom vilken problembeskrivning som bereds störst kvantitativt utrymme, vilket problem som belyses i rubrik och ingress samt hur olika perspektiv värderas språkligt vägts samman. Värdet “civilbefolkning lider eller dödas” har exempelvis valts som problematiskt tillstånd om rubriken, ingressen och inledningen av en artikel berör civila dödsfall, även om resten av artikeln handlar om inbördeskriget i allmänhet. I mer oklara fall har en utgångspunkt kunnat vara den moraliska underton av vad som är det huvudsakliga problemet som nyheten baseras på. Detsamma gäller orsak och lösning. Exempelvis kanske flygförbudszonen presenteras allra sist i texten som en tänkbar lösning. Om detta förslag får stå oemotsagt, och framför allt om det är en elitperson som uttalar sig och förespråkar denna lösning, har vi bedömt att lösningen som presenteras är “Västlig intervention: flygförbudszon”.

V6 & V8: Vid kodningen av de variabler som berör huvudsaklig benämning av motståndsrörelser och Khaddafi har den benämning som förekommer flest gånger i analysenheten valts. Vid fall då två benämningar används lika många gånger har det värde som förekommer först, eller i rubrik/ingress/påannons, prioriterats. Detta enligt Pan och Kosickis modell för att beskriva inramningsprocesser på den syntaktiska nivån, där rubrik/ingress/påannons “väger tyngst”.

V7: För att koda vilken egenskap som i analysenheten associeras till Khaddafi har vi främst utgått från explicita uttryck för detta, exempelvis: “den *galne* diktatorn”. I fall då ingen egenskap uttrycks explicit, men då texten/inslaget ändå ger en stark association till någon egenskap har en tolkning varit nödvändig. Detta rör exempelvis fall där Khaddafi tydligt framstår på något sätt

genom journalistens presentation av hans uttalanden, eller sättet hans handlande tolkas och så vidare.

V9: När motståndet endast benämnt som en samlad och homogen grupp, exempelvis “rebellerna”, har vi bedömt att analysenheten beskriver dem som “samlade”. Beskrivs de däremot bestå av många olika grupperingar med olika viljor och värderingar, har vi bedömt att de beskrivs vara “splittrade”. För att avgöra om de beskrivs som starka eller svaga, har vi tittat på den mer övergripande problembeskrivningen. Om analysenheten exempelvis förklarar något i stil med “Rebellerna avancerar, nu har de intagit Tripoli. Khaddafis trupper trycks tillbaka” har vi bedömt dem vara “samlade och starka”.

V10: När vi har bedömt vilken sida civilbefolkningen indikeras stödja, har vi utgått ifrån de civila som kommer till tals samt hur dessa uttrycker sig rörande upproret och Khaddafiregimen. I i mer oklara fall där ingen civil kommer till tals direkt, har vi vägt in “kringliggande element”, det vill säga ljud, bild, filmklipp som stärker någon värdering. Exempelvis kanske det visas filmklipp från en demonstration där civila viftar med rebellflaggor. I dessa fall har analysenheten bedömts indikera att civilbefolkningen stödjer motståndet, då ingen annan bild framkommer.

V11: Med *prioriterad källa* åsyftas primärkällan, eller den källa som bereds störst plats i nyheten. Detta har i vissa fall varit svårt att bedöma. När det inte enbart har räckt att titta på utrymmet källan ges i nyheten, har vi även räknat in de värderingar och moraliska undertoner som uttrycks kring källans information eller uttalande. I vissa fall kan en källa presenteras först i texten/inslaget och få relativt stort utrymme, men samtidigt framställas som icke trovärdig och enbart belysas av denna anledning. Genom ett visst mått av tolkning har vi då fått avgöra om någon annan källa, till exempel den som sedan får bemöta/avfärda ovanstående, kan sägas vara den prioriterade.

V12: *Aspekt av konflikten i fokus* syftar på vilken “nivå” eller “vinkel” av konflikten som skildras i analysenheten. Variabelvärdet 1 har valts i de fall då huvudsakligt fokus i texten/inslaget ligger på återgivning av strider eller konsekvenser för civila, antingen i direkt form genom rapportering från händelserna eller indirekt i form av ett återberättande av händelserna. Militär teknik/metod åsyftar en skildring av exempelvis militära strategier eller tekniska beskrivningar av olika vapen. Variabelvärdena som rör parters *reaktioner och kommentarer* har valts då just olika parters uttalanden är i fokus. I analysenheter där flera olika aspekter av konflikten skildras har den aspekt

valts som är mest framträdande med avseende på utrymme i brödtext, prioritet i rubrik och ingress samt kringliggande element.

V13 & V14: För att bedöma hur Natointerventionen och den svenska insatsen framställs har vi tittat på hur dessa ingripanden problematiseras i texten. Om de beskrivs som helt oproblematiska och endast positiva (som en lösning på problemet i texten) har vi valt variabelvärde 1. Om insatserna tvärt om problematiseras, diskuteras och kritiseras har vi valt variabelvärde 2. Om insatserna problematiseras till viss del (exempelvis att “civila kan komma att dödas”, eller “Insatsen kan utsätta svenska stridspiloter för stora risker”) men i det stora hela beskrivs vara nödvändiga och viktiga, har vi valt variabelvärde 3.

V15. När vi har bedömt värderingar i kringliggande element har det krävts en del tolkning från vår sida. Främst har det handlat om att “få en känsla för” analysenheten. Detta genom att lyssna på, titta på och läsa sådant som har funnit med i anslutning till analysenheten för att ge den en viss karaktär. Exempelvis kanske en text har bildsatts med en bild på jublande “rebeller”. I anslutning till rubriken “Khaddafis högkvarter bombades i natt” har vi bedömt att bilden då indikeras stödja oppositionens problembeskrivning. Om bilden eller istället visat söndersprängda hus och skadade civila i anslutning till samma rubrik, har de kringliggande elementen bedömts stödja regimens problembeskrivning, alternativt “civilbefolkningens lidande vardag”.

V16: *Reporter rapporterar främst från* syftar helt enkelt på vilken plats eller hos vilken part som reportern befinner sig då hen samlar information för eller producerar texten/inslaget. Då detta inte tydligt framgått, till exempel i en tidningsartikel som är skriven av en korrespondent men där det ej uttrycks var hen är stationerad för tillfället, har värdet “Framgår ej” valts. “Sverige” syftar på de fall då reportern uppenbarligen samlat in producerat sitt material i Sverige. Övriga kategorier berör fall där det framgår att reportern är/varit på plats hos någon av parterna eller platserna.